

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**

«Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων»

**«Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Διακυβέρνηση και
Δημόσιες Πολιτικές»**

Διπλωματική Εργασία

**«Η εκπροσώπηση των γυναικών στην Τοπική
Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα και τη Νορβηγία -
συγκριτική μελέτη»**

ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Λαλαγιάννη Βασιλική

Κόρινθος, Απρίλιος 2022

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του/ης συγγραφέα/ως και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα
Λιακοπούλου Έλενα

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Στη μητέρα μου
Και σε κάθε γυναίκα που πάλεψε,
παλεύει και θα συνεχίσει να το κάνει,
ώσπου να κατακτήσει όλα όσα
της ανήκουν σε αυτόν τον κόσμο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω, από καρδιάς, την Επιβλέπουσα Καθηγήτρια μου, κ. Λαλαγιάννη Βασιλική, Καθηγήτρια στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, για την αμέριστη υπομονή και την πολύτιμη καθοδήγησή της στην εκπόνηση αυτής της εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία με θέμα 'Η συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα και τη Νορβηγία – Συγκριτική μελέτη» στηρίχθηκε σε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία και διαδικτυακές πηγές. Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας αφορά στο ιστορικό του δικαιώματος ψήφου για τις γυναίκες σε Ελλάδα και Νορβηγία, το νομοθετικό πλαίσιο που διαμορφώνει την Τοπική Αυτοδιοίκηση στις δύο χώρες, καθώς και τα «θετικά μέτρα» που έχουν υιοθετήσει προκειμένου να ενισχύσουν τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική και έτι περαιτέρω, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η μέθοδος η οποία χρησιμοποιήθηκε είναι η ανάλυση περιεχομένου, η οποία επιτρέπει στον/στην συγγραφέα να διερευνήσει και να αξιολογήσει βάσει των θεματικών που προσεγγίζονται μέσα από την εργασία, ως οι πλέον σημαντικές, όπως η μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Σκοπός της εργασίας είναι να δείξει το βαθμό συμμετοχής των γυναικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση Ελλάδας και Νορβηγίας και πως αυτή έχει επηρεαστεί μετά από τα «θετικά μέτρα» που έχει υιοθετήσει η κάθε χώρα.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην πορεία κατάκτησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι για τις γυναίκες στην Ελλάδα και στη Νορβηγία.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την παρούσα εικόνα του στις δυο χώρες.

Στο τρίτο κεφάλαιο προσεγγίζονται τα μορφωτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια της μειωμένης συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα «θετικά μέτρα» που έχει υιοθετήσει η κάθε χώρα, όπως είναι το μέτρο της ποσόστωσης, προκειμένου να ενθαρρυνθεί και να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στα κοινά. Παρουσιάζονται τέλος, στατιστικά στοιχεία από τις τοπικές εκλογές των δύο χωρών, τα αποτελέσματα των οποίων αξιολογούνται και συγκρίνονται.

Abstract

The present paper on "The participation of women in Local Government in Greece and Norway – Comparative study" was based on Greek and foreign literature and online resources. The review of the literature concerns the history of the right to vote for women in Greece and Norway, the legislative framework that shapes local government in both countries, as well as the "positive measures" they have adopted in order to enhance the participation of women in politics and even further, in local government.

The method used is content analysis, which allows the author to explore and evaluate based on the themes approached through the work, as the most important, such as the reduced participation of women in Local Government.

The aim of the paper is to show the degree of participation of women in the primary and secondary local government of Greece and Norway and how it has been affected after the "positive measures" adopted by each country.

In particular, the first chapter provides a brief historical retrospection of the process of winning the right to vote and stand for election for women in Greece and Norway.

The second chapter refers to the institution of Local Government and its present state in the two countries.

The third chapter addresses the educational, economic, social and political causes of the reduced participation of women in politics.

The fourth chapter refers to the 'positive measures' adopted by each country, such as the quota measure, in order to encourage and increase women's participation in politics. Finally, statistics from the local elections of the two countries are presented, the results of which are evaluated and compared.

Πίνακας περιεχομένων

Κεφάλαιο 1 Τα Δικαιώματα του «εκλέγειν» και του «εκλέγεσθαι» των Γυναικών στην Ελλάδα και στη Νορβηγία	10
1.1 Εισαγωγή	10
1.2 Ελλάδα - Ιστορική αναδρομή	11
1.3 Νορβηγία - Το γυναικείο ζήτημα	14
Κεφάλαιο 2 Η Τοπική αυτοδιοίκηση σε Ελλάδα και Νορβηγία	18
2.1 Εισαγωγή	18
2.2 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα.....	18
2.3 Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού στην Ελλάδα σήμερα.....	23
2.4 Τοπική Αυτοδιοίκηση Β' Βαθμού στην Ελλάδα	24
2.5 Το Σκανδιναβικό Μοντέλο	26
2.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση στη Νορβηγία	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Αίτιες για την ιδιαίτεως μειωμένη συμμετοχή των Γυναικών στη δημόσια ζωή και τα κοινά και σε θέσεις ευθύνης.....	31
3.1 Εισαγωγή.....	31
3.2 Μορφωτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια της μειωμένης συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική	31
3.3 Γυναίκες και Γυάλινο Ταβάνι στην Πολιτική	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τα «θετικά μέτρα» σε Ελλάδα και Νορβηγία και συγκριτικά εκλογικά αποτελέσματα.....	35
4.1 Εισαγωγή.....	35
4.2 «Θετικά μέτρα» υπέρ των γυναικών που συμμετέχουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	35
4.3 Επιχειρήματα υπέρ και κατά των ποσοτώσεων.....	36
4.4 Τα «θετικά μέτρα» στην Ελλάδα	38
4.5 Τα «θετικά μέτρα» στη Νορβηγία	39
4.6 Ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές στην Ελλάδα πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης (1998) και μετά την εφαρμογή του (2002) – Συγκριτικά στοιχεία	41
4.7 Αποτελέσματα Αυτοδιοικητικών εκλογών 2019, μετά το νέο μέτρο για ποσόστωση της τάξεως του 40%	44
4.8 Η συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της Νορβηγίας – εκλογικά αποτελέσματα.....	49
Συμπεράσματα	52
Βιβλιογραφία.....	55
Ελληνική.....	55
Ξενόγλωσση	56

Διαδικτυακές πηγές 57

«The news of my legacy reached me one night about the same time that the act was passed that gave votes to women... Of the two-the vote and the money-the money, I own, seemed infinitely the more important. »

Virginia Woolf, *A room of one's own*

Κεφάλαιο 1 Τα Δικαιώματα του «εκλέγειν» και του «εκλέγεσθαι» των Γυναικών στην Ελλάδα και στη Νορβηγία

1.1 Εισαγωγή

Σε καμία χώρα στον κόσμο δεν παραχωρήθηκε το δικαίωμα της ψήφου στις γυναίκες, πριν από τους άντρες. Η Φινλανδία ήταν η μοναδική χώρα που αποτέλεσε εξαίρεση, καθώς το 1906 εκχώρησε ταυτόχρονα τα ίδια πολιτικά δικαιώματα σε άντρες και γυναίκες. Στον υπόλοιπο κόσμο οι γυναίκες απόλαυσαν το δικαίωμα ψήφου πολύ αργότερα από τους άντρες, με σταδιακό τρόπο και υπό προϋποθέσεις.

Η πορεία της εξασφάλισης πολιτικής ισότητας για τα δύο φύλα, έχει πολλαπλές προσεγγίσεις και ερμηνείες. Είναι δεδομένο πως το μεγαλύτερο μέρος των αντρών αντιμαχόταν την ιδέα παραχώρησης ίσων δικαιωμάτων στις γυναίκες, στα πλαίσια του γενικότερου πατριαρχικού συστήματος που επιβιώνει ακόμα και στις μέρες μας με διάφορες μορφές. Σε επίπεδο πολιτικής ήταν αναμενόμενο πως η παραχώρηση ψήφου στις γυναίκες θα άλλαζε το ποσοστό του πολιτικά αντιπροσωπευόμενου πληθυσμού, αυξάνοντας το εκλογικό σώμα και έχοντας συνέπειες που δεν ήταν εύκολο να προβλεφθούν.

Το ενδεχόμενο της χειραφέτησης των γυναικών σε πολιτικό επίπεδο εγκυμονούσε απειλητικά σενάρια για την καθεστηκυία τάξη. Υπήρξε πάντα ο φόβος να εξομοιωθούν τα δύο φύλα, συνεπώς να καταργηθεί ο όποιος διαχωρισμός μεταξύ των ρόλων του άντρα και της γυναίκας, την κατάργηση δηλαδή της κοινωνικής έκφρασης του φύλου ανά εποχή. Η συμμετοχή στο δημόσιο βίο θεωρούταν ανέκαθεν αντρικό δικαίωμα, συνεπώς η όποια συμμετοχή των γυναικών θα προκαλούσε τριγμούς στα θεμέλια της κοινωνικής τους ανισότητας, δηλαδή την κάθετη κατανομή των καθηκόντων σε αντρικά και γυναικεία. (ΣΑΜΙΟΥ, 1989, σελ 165)

«Κατά συνέπεια, η πολιτική χειραφέτηση των γυναικών δεν ήταν απλά ένα νομικό ζήτημα* υπήρξε ζήτημα κοινωνικό, ιδεολογικό, πολιτικό και κομματικό.» (ΣΑΜΙΟΥ, 1989, σελ 162)

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μία ιστορική αναδρομή στην πορεία της διεκδίκησης και κατάκτησης του ενεργητικού δικαιώματος ψήφου του «εκλέγειν» και στην συνέχεια του

«εκλέγεσθαι» για τις Ελληνίδες και τις Νορβηγίδες. Θα πραγματοποιηθεί αναφορά στις εξελίξεις και στις νομοθετικές ρυθμίσεις.

1.2 Ελλάδα - Ιστορική αναδρομή

Το 1844 ψηφίζεται το πρώτο Σύνταγμα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους από την Α΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, στο άρθρο 3 του οποίου αναφέρεται πως : «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου», εξαιρώντας εμφανώς το ήμισυ του ελληνικού πληθυσμού, δηλαδή τις Ελληνίδες, οι οποίες είχαν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο κατά την Επανάσταση, χωρίς αυτό να είναι τελικά αρκετό για να τους εξασφαλίσει τα πολιτικά τους δικαιώματα. (Κρυστάλλης Χ, 2007, σελ.36.)

Αν και η καθολική ψηφοφορία στην Ελλάδα καθιερώθηκε το 1864, ουσιαστικά μόνο «καθολική» καθώς απονεμήθηκαν πολιτικά δικαιώματα μόνο στον αντρικό πληθυσμό. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, διαπιστώνεται μια προσπάθεια ώστε να συμμετέχουν οι γυναίκες στην εκπαίδευση, στην εργασία καθώς επίσης και στα πολιτικά τεκταινόμενα της χώρας.

Το 1887, συναντάται για πρώτη φορά στον Τύπο της εποχής και συγκεκριμένα στην «Εφημερίδα των Κυριών» με εκδότρια την Καλλιρρόη Παρρέν – Σιγανού, η διατύπωση του αμφιλεγόμενου και επαναστατικού για την εποχή, συνθήματος «Ψήφος στη Γυναίκα».

Περίπου τρεις δεκαετίες έπειτα και συγκεκριμένα το 1921, στις 28 Μαρτίου, ο τότε πρωθυπουργός Γούναρης δίνει υπόσχεση δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες. Η ανάλογη πρόταση που υποβλήθηκε όμως στην Γ΄ Εθνοσυνέλευση, δεν κατάφερε να συγκεντρώσει την απαιτούμενη πλειοψηφία και προκάλεσε μάλιστα έντονες αντιδράσεις και αντιρρήσεις.

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου δημιουργήθηκαν τα πρώτα γυναικεία σωματεία, τα οποία επιδίωκαν οι γυναίκες να θεωρηθούν ίσες με τους άντρες σε νομοθετική βάση. Η πιο γνωστή για τη δράση της οργάνωση είναι ο «Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας». Πρόεδρος ήταν η Μαρία Νεγρεπόντη και αντιπρόεδρος η πασίγνωστη για τη δράση της Αύρα Θεοδωροπούλου. Μεταξύ των λοιπών αλλαγών

που επιδιώκουν, η βασικότερη διεκδίκησή τους παραμένει η παραχώρηση του δικαιώματος ψήφου.

Βασικοί πυρήνες των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούσαν οι φεμινίστριες ήταν οι ακόλουθοι: α) οι γυναίκες θα έπρεπε να έχουν την ευκαιρία σε πολιτική βάση να προασπίζονται των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων τους, β) η συμμετοχή τους στα πολιτικά τεκταινώμενα για το κοινωνικό σύνολο, γ) «ότι ήταν ζήτημα εκπλήρωσης των φιλελεύθερων επιταγών για την ισότητα και τη δημοκρατία, οι οποίες έμεναν γράμμα κενό στο βαθμό που δεν έπαιρναν υπόψη τους το μισό πληθυσμό της χώρας». (Σαμίου, 1989, σελ 169)

Το **1924** η πρόταση παραχώρησης εκλογικών δικαιωμάτων στις γυναίκες έρχεται ξανά προς συζήτηση, όμως η Εθνοσυνέλευση αναγκάζει την Κυβέρνηση να την αποσύρει. Χρειάζονται έξι επιπλέον χρόνια διεκδικήσεων και διαμάχης προκειμένου να παραχωρηθεί το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες, με το σχετικό νόμο περί Δήμων και Κοινοτήτων, το οποίο ψήφισε το Κόμμα των Φιλελευθέρων στις 5 Φεβρουαρίου 1930. Η παραχώρηση αυτή δεν έγινε άνευ όρων. Συγκεκριμένα υπήρξαν οι ακόλουθοι τρεις περιορισμοί: οι γυναίκες είχαν το δικαίωμα του «εκλέγειν» και όχι του «εκλέγεσθαι», έπρεπε να έχουν συμπληρώσει το 30^ο έτος της ηλικίας τους και επίσης να γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή (σε μια χρονική περίοδο που υπολογίζεται πως το 70% των γυναικών άνω των 30, εξαιτίας των λοιπών διακρίσεων που αντιμετώπιζε το γυναικείο φύλο, ήταν αναλφάβητες).

Το **1934** είναι μια ιστορική χρονιά, καθώς για πρώτη φορά οι Ελληνίδες προσήλθαν στις κάλπες και άσκησαν το εκλογικό τους δικαίωμα, ψηφίζοντας στις Δημοτικές εκλογές την 11^η Φεβρουαρίου. Οι δυσκολίες που υπήρξαν όμως εξακολουθούσαν να είναι πολλές, οδηγώντας τελικά σε σημαντική αποχή. Οι κοινωνικές αντιλήψεις που στιγματίζουν τη διαδικασία, οι δυσχερείς διαδικασίες εγγραφής των γυναικών στους εκλογικούς καταλόγους, καθώς επίσης και ο μικρός αριθμός που πληρούσε τελικά τα προαναφερθέντα κριτήρια, οδήγησε στην εγγραφή μόλις 14 χιλιάδων γυναικών στους εκλογικούς καταλόγους, από τις οποίες προσήλθαν στις κάλπες μόλις οι 240. Υπενθυμίζεται πως το 1864, προκειμένου να διευκολυνθούν οι άντρες αναλφάβητοι ώστε να συμμετέχουν, είχε καθιερωθεί η εκλογική διαδικασία μέσω σφαιριδίου. (Έφη Αβδελά -Αγγέλικα Ψαρρά, 1985, σελ.35)

Δύο χρόνια μετά, το **1936**, η δικτατορία του Μεταξά βάζει τέλος στο δικαίωμα ψήφου για τις γυναίκες.

Την περίοδο 1940-1945 οι γυναίκες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εθνική αντίσταση κατά της γερμανικής κατοχής. Η συμμετοχή τους αυτή τις ωθεί ώστε να λάβουν μέρος στη συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ). «Το εαμικό κίνημα θα προωθήσει την εκλογή γυναικείων στελεχών του, ενώ το Μάρτιο του 1944 η ΠΕΕΑ έδωσε και στις γυναίκες το δικαίωμα να εκλέξουν και να εκλεγούν μέλη του Εθνικού Συμβουλίου. Έτσι τον Απρίλιο του 1944 οι γυναίκες της Ελεύθερης Ελλάδας συμμετείχαν στις εκλογές για την ανάδειξη της Βουλής του Βουνού, όπου και εκλέχτηκαν πέντε γυναίκες εθνοσύμβουλοι.» (ΣΑΜΙΟΥ, 1989, σελ 169)

Είναι η πρώτη φορά που οι Ελληνίδες συμμετέχουν χωρίς περιορισμούς στις εκλογικές διαδικασίες και η πρώτη φορά που τους αναγνωρίζονται πολιτικά δικαιώματα ίσα με αυτά των αντρών.

Το **1952** είναι η χρονιά ορόσημο για τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών. Παρότι το Σύνταγμα που ψηφίζεται νωρίτερα εκείνη την χρονιά δεν το ορίζει ξεκάθαρα, με το νόμο 2159, κατοχυρώνεται το δικαίωμα της γυναίκας να ψηφίζει και να ψηφίζεται και αυτό αφορά τόσο στις Δημοτικές όσο και στις Βουλευτικές εκλογές, από την *Κυβέρνηση Νικολάου Πλαστήρα 1951*. Ωστόσο οι γυναίκες δεν συμμετέχουν στις επόμενες εκλογές που διεξάγονται τον Νοέμβριο, καθώς οι εκλογικοί κατάλογοι δεν είναι εγκαίρως ενημερωμένοι.

Τον Ιανουάριο του 1953 σε αναπληρωματική εκλογή που προκύπτει στη Θεσσαλονίκη εκλέγεται για πρώτη φορά γυναίκα βουλευτής και είναι η Ελένη Σκούρα («Ελληνικός Συναγερμός»).

Εν τέλει, οι Ελληνίδες ασκούν για πρώτη φορά το εκλογικό τους δικαίωμα σε δημοτικές εκλογές το 1954, ενώ σε βουλευτικές εκλογές το 1956. Συνταγματικά, το 1975 για πρώτη φορά ορίζεται πως “όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου”.

Όμως και πάλι, οι γυναίκες δεν απέκτησαν την ψήφο χωρίς να αντιμετωπιστούν με επιφυλάξεις, καθώς υποστηρίχθηκε πως ήταν αναγκαίο ένα διάστημα προσαρμογής, έπρεπε επίσης να αποδείξουν ότι την αξίζουν: «Στα πρώτα πολιτικά σου βήματα, μην

ξεχνάς ότι είσαι γυναίκα, πως δίνεις εξετάσεις για την ωριμότητά σου». (Υπουργείον Εσωτερικών, (1953) Γιατί πρέπει να ψηφίζης, Διαφωτιστικόν φυλλάδιον διά τας Ελληνίδας εκλογείς, σ. 6)

1.3 Νορβηγία - Το γυναικείο ζήτημα.

Η Νορβηγία είναι σήμερα παγκόσμιος ηγέτης σε ό,τι αφορά στη ισότητα των φύλων και βρίσκεται στην κορυφή των διεθνών διαγραμμάτων για τη θέση των γυναικών στον χώρο εργασίας, παρόλο που έχουν περάσει μόνο 109 χρόνια από τότε που οι Νορβηγίδες έλαβαν τελικά το καθολικό δικαίωμα ψήφου, μετά από μια πολιτική μάχη που διήρκεσε 27 χρόνια. (The Global Gender Gap Report 2018 – World Economic Forum)

Παρά τα 27 χρόνια διεκδικήσεων από την πλευρά των γυναικών, προκειμένου να αποκτήσουν τα εκλογικά τους δικαιώματα, το βασικό επιχείρημα όσων εναντιώνονταν σε αυτή την παραχώρηση, ήταν το ό,τι οι ίδιες οι γυναίκες δεν ενδιαφέρονταν να ψηφίσουν. Υποστηριζόταν πως οι γυναίκες δεν ήταν αρκετά ώριμες ώστε να ασκήσουν εκλογικά δικαιώματα ή πως δεν είχαν εκφράσει την επιθυμία να το κάνουν και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις, ακόμα και πως ήταν αντίθετες στο να αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1880, ξεκίνησαν κάποιες δειλές προσπάθειες για την συσπείρωση και οργάνωση των γυναικών προκειμένου να διεκδικηθούν τα δικά τους συμφέροντα. Το 1884, ιδρύθηκε η Νορβηγική Ένωση υπέρ των Γυναικείων Δικαιωμάτων. Ο κατά κάποιον τρόπο αόριστος στόχος ήταν να εργαστεί για την προάσπιση της δίκαιης θέσης της γυναίκας στην κοινωνία. Άντρες και γυναίκες συμμετείχαν στην Ένωση και ο πρώτος πρόεδρος ήταν ένας άντρας. Πολύ πρόσφατες έρευνες κατέδειξαν πως στην πραγματικότητα συμμετείχε στην οργάνωση προκειμένου να αποφύγει το πραγματικό αίτημα, αυτό της εκχώρησης δικαιώματος ψήφου και να περιορίσει τις δραστηριότητες της ένωσης σε εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιδιώξεις, και ίσως στο να βελτιωθεί η θέση της γυναίκας σε νομικό επίπεδο. (Aslaug Moxnes, (1984)

Η Gina Krog, η γυναίκα υποκινητής της ιδέας της συλλογικής δράσης για την προώθηση όλων των διεκδικήσεων, πολύ σύντομα προκάλεσε ρήξη στην Νορβηγική

Ένωση υπέρ των Γυναικείων Δικαιωμάτων εξαιτίας του ζητήματος της ψήφου, κάτι που οδήγησε σύντομα τη δημιουργία της “Ένωσης περί της ψήφου Γυναικών”, το 1885. Οι άντρες αποκλείστηκαν από τη συμμετοχή σε αυτή την οργάνωση. (Ida Blom 1987, σελ 19)

Οι Νορβηγίδες ακολούθησαν δύο διαφορετικές διαδρομές στις προσπάθειές τους να παίξουν έναν πιο ενεργό ρόλο στις κοινωνικές συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί. Από τη μία, προσπάθησαν να αποκτήσουν επιρροή μεταφέροντας κάποιες παραδοσιακά εργασίες οικιακού επιπέδου, σε ένα πιο ευρύ κοινωνικό πεδίο. Προκειμένου να ενισχύσουν το ρόλο τους ως σύζυγοι και μητέρες, οργανώθηκαν για να αναλάβουν φιλανθρωπικό έργο, δημιουργώντας τις συνθήκες για να μετατραπεί αυτή η δραστηριότητα σταδιακά σε επαγγελματική κοινωνική εργασία. Και από την άλλη πλευρά αναζήτησαν εξουσία, προσπαθώντας να επιτύχουν την εξασφάλιση των ίδιων δικαιωμάτων με τους άντρες. Και ο αγώνας για δικαίωμα στην ψήφο αποτέλεσε κεντρικό στοιχείο στις προσπάθειες των γυναικών να αποκτήσουν πρόσβαση στις θέσεις εξουσίας που παραδοσιακά καταλάμβαναν οι άντρες. (Ida Blom 1980, σελ 4)

Η οργάνωση για την προώθηση της ευημερίας των άλλων έβγαλε τις γυναίκες από το σπίτι και σταδιακά τις έκανε να αντιληφθούν την ανάγκη απόκτησης πολιτικής επιρροής.

Όταν ο αγώνας για τη διεκδίκηση του δικαιώματος ψήφου είχε ως αποτέλεσμα τη σύσταση τοπικών οργανώσεων, προέκυψε μια σημαντική συνεργασία και αλληλεπικαλυπτόμενη οργανωτική δραστηριότητα μεταξύ των μεγαλύτερων γυναικείων οργανώσεων, της Νορβηγικής Ένωσης Δημόσιας Υγείας Γυναικών και της Εθνικής Ένωσης για τη Γυναικεία Ψήφο, ιδρυθείσες και οι δύο το 1898. (Ida Blom 1987, σελ 19)

Όπως είναι αναμενόμενο, εφόσον μόνο οι άντρες μπορούσαν να αλλάξουν τους εκλογικούς νόμους, ήταν αναγκαίο να υποστηριχθεί το θέμα της ψήφου από άντρες. Στην πραγματικότητα, αυτό συνέβαινε μόνο όταν εξυπηρετούνταν τα αντίστοιχα δικά τους συμφέροντα και όχι γιατί υποστήριζαν πραγματικά αυτόν το σκοπό. Θα μπορούσαμε να πούμε πως το ζήτημα αποτέλεσε επί της ουσίας μια διαμάχη μεταξύ των αντρών για την πολιτική εξουσία. Για παράδειγμα, ήταν φυσικό να υπάρχει μια έντονη δέσμευση του Νορβηγικού Φιλελεύθερου κόμματος (Venstre) για το δικαίωμα των γυναικών στη ψήφο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1880, ως μέρος της

γενικότερης πολιτικής απελευθέρωσης την οποία το κόμμα υποστήριξε εκείνη την εποχή.

Παρόλα αυτά, το 1981 το κόμμα συμπεριέλαβε στο πρόγραμμά του μόνο το ζήτημα του καθολικού δικαιώματος ψήφου για τους άντρες και ήταν πλέον η αντίθετης ιδεολογίας παράταξη, το Εργατικό Κόμμα, που ενσωμάτωσε το ζήτημα του καθολικού δικαιώματος ψήφου για άντρες και γυναίκες, στις διακηρύξεις του. Αφού δόθηκε σε μεγάλο ποσοστό το δικαίωμα ψήφου στους άντρες το 1898, ήταν το Εργατικό Κόμμα εκείνο που είχε περισσότερα να χάσει αν παραχωρείτο το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες, σύμφωνα με την απογραφή. Παρόλα αυτά, συνέχισε να υποστηρίζει το δικαίωμα ψήφου για τις γυναίκες, καθώς εναρμονιζόταν με την αρχή της ισότητας που πρέσβευε το κόμμα. Για πρώτη φορά μια γυναίκα, η Birgitte Weltzin Serensen, μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του Εργατικού Κόμματος, ήταν μεταξύ των ομιλητών της 17^{ης} Μαΐου, ο λόγος της ήταν εξ ολοκλήρου αφιερωμένος στο δικαίωμα των γυναικών στο «εκλέγειν».

Αυτό οδήγησε το Νορβηγικό Συντηρητικό Κόμμα να αλλάξει την προηγούμενη αρνητική του στάση απέναντι στο ζήτημα και να υποστηρίξει την μερική παραχώρηση δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες, σε τοπικό επίπεδο το 1901 και σε εθνικό το 1907. Οι περιορισμοί βέβαια ήταν τόσο χαλαροί, που μόνο οι γυναίκες υπηρέτριες εξαιρούνταν της διαδικασίας. (Agerholt, 143-147, 184, 227-232)

Το 1910 παραχωρήθηκε καθολικό εκλογικό δικαίωμα στις γυναίκες σε τοπικό επίπεδο και το 1913 σε εθνικό. Σε κάθε στάδιο το δικαίωμα του εκλέγειν συνοδευόταν από το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, υπό την Πρωθυπουργία του Wollert Konow, σε μια Κυβέρνηση Συνεργασίας μεταξύ του Συντηρητικού Κόμματος (Høgre) και του Φιλελεύθερου Κόμματος (Frisindede Venstre).

. Το άρθρο 50 του Συντάγματος τροποποιήθηκε ως εξής: "Αυτοί που έχουν δικαίωμα ψήφου είναι οι Νορβηγοί Πολίτες, Άνδρες και Γυναίκες, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους, και οι οποίοι έχουν εγκατασταθεί στη χώρα για 5 χρόνια και διαμένουν εκεί".

Το 1922 παρόλα αυτά, ήταν η πρώτη χρονιά που μια γυναίκα εκλέχθηκε στο Νορβηγικό Κοινοβούλιο (Storting). Το όνομά της ήταν Karen Platou, υποψήφια του Συντηρητικού Κόμματος Høgre. Πολλά χρόνια μετά, το 1981, είναι η ιστορική στιγμή της εκλογής γυναίκας Πρωθυπουργού για τη Νορβηγία, της Gro Harlem Brundtland, η

οποία αντιπροσώπευε το Εργατικό Κόμμα. Αργότερα έγινε παγκοσμίως γνωστή για την «Κυβέρνηση των Γυναικών» της, καθώς 8 από τους συνολικά 18 Υπουργούς της Κυβέρνησής της ήταν γυναίκες. Το 1993 η Kirsti Kolle Grøndahl έγινε η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος του Νορβηγικού Κοινοβουλίου, το ανώτατο πολιτικό αξίωμα στη χώρα. Έκτοτε, οι γυναίκες κατακτούν περίπου το 40% των θέσεων του Κοινοβουλίου.

Κεφάλαιο 2 Η Τοπική αυτοδιοίκηση σε Ελλάδα και Νορβηγία

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα πραγματοποιηθεί μια σύντομη ιστορική αναδρομή του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Ελλάδας και πως αυτή έχει διαμορφωθεί στο παρόν. Επίσης, θα γίνει μια ανάλυση του θεσμού όπως αυτός διαμορφώνεται στη χώρα της Νορβηγίας.

2.2 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

Σύμφωνα με το άρθρο 101 του Συντάγματος η διοίκηση του κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα. Η διοικητική διαίρεση της χώρας διαμορφώνεται με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες. Τα περιφερειακά όργανα του κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειας τους ενώ τα κεντρικά όργανα του εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, όπως νόμος ορίζει. (Σύνταγμα 1975/1986/2001, άρθρο 101, παρ. 3).

Ιστορική εξέλιξη

Ο θεσμός της αυτοδιοίκησης έχει μια μακρά ιστορία στην Ελλάδα, καθώς απαντάται ήδη από την αρχαιότητα, συνεχίζει στην βυζαντινή εποχή και φτάνει στα χρόνια της ανασύστασης του κράτους μετά τη μακρόχρονη περίοδο της Τουρκοκρατίας ως το σήμερα. Κατά τα προεπαναστατικά χρόνια, είχαν διαμορφωθεί κοινότητες που διακρίνονταν για την αλληλεγγύη και τη συνοχή μεταξύ των μελών τους, υπό την εκπροσώπηση των δημογερόντων που αναδεικνύονταν «δια βοής» και ήταν συνήθως γόννοι των πιο εύπορων οικογενειών.

Μετά την επανάσταση και κατά τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους, το έντονο τοπικιστικό αυτό πνεύμα, οδήγησε σε μια επιφυλακτικότητα απέναντι στο νεοσύστατο κράτος του Καποδίστρια, δημιουργώντας τα αντίστοιχα εμπόδια και δυσκολίες στους μηχανισμούς διοίκησης.

Η θεσμική πλαισίωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, γίνεται για πρώτη φορά με τους νόμους του Απριλίου 1822, της Α' Εθνικής Συνέλευσης της Επιδαύρου «Περί

Οργανισμού των Ελληνικών Επαρχιών» και της 29ης Νοεμβρίου 1822 «Περί εκλογής των Παραστατών». Το 1828, ο Ι. Καποδίστριας θέτει τα θεμέλια ενός αποκεντρωτικού συστήματος διοίκησης, καθιερώνοντας τις Κοινοτικές και Επαρχιακές Δημογεροντίες, 13 τμημάτων και 62 επαρχιών.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές όμως, παρότι υποστήριζαν τις Αυτοδιοικούμενες Κοινότητες, δημιούργησαν στην ουσία ένα σύστημα Τοπικής Αυτοδιοίκησης που ήταν στην πραγματικότητα παράσημα της Κεντρικής Διοίκησης και του αντίστοιχου μηχανισμού – με τους Κυβερνητικούς Επιτρόπους να διαμορφώνουν πολιτικές και να ασκούν εξουσίες σε τοπικό επίπεδο στο όνομά του-, δυσχεραίνοντας τελικά την εγκαθίδρυση ενός εθνικού κράτους ενιαίου και ενωμένου.

Κατά την περίοδο της Αντιβασιλείας, συναντάμε την διαίρεση σε 10 νομούς και 47 επαρχίες, με τα αντίστοιχα συμβούλια, με το Υπουργείο Εσωτερικών να ορίζει το Νομάρχη, ένα περιφερειακό κρατικό όργανο.

Το 1834 στο Νομό Αργολιδοκορινθίας διεξάγονται οι πρώτες δημοτικές εκλογές και ο Δήμαρχος προκύπτει με έμμεσο τρόπο. Δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο άντρες πολίτες και δη εκείνοι που πληρούν κριτήρια βάσει εισοδήματος και διαμορφώνουν την επιλογή των δημοτικών συμβούλων, τους οποίους διορίζει η κυβέρνηση.

Για την σύσταση Δήμου ήταν υποχρεωτική η ύπαρξη τουλάχιστον τρακόσιων κατοίκων, ενώ σε περιπτώσεις χωριών που αριθμούσαν λιγότερα άτομα, ήταν υποχρεωτική η συγχώνευση. Έτσι είχαμε την αρχική δημιουργία περίπου 750 Δήμων, οι οποίοι απέμειναν στο 1/3 (250) μετά το Νόμο της 16/22 Σεπτεμβρίου 1840, προκειμένου να είναι πιο εύκολος και αποτελεσματικός ο έλεγχος τους μέσω της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των μηχανισμών που κατέληγαν ουσιαστικά στην Κεντρική Διοίκηση.

Το 1864, μέσω του Συντάγματος που προβλέπει την Αυτοδιοίκηση αλλά και την αποκέντρωση, γίνεται μια προσπάθεια για σημαντικές αλλαγές ώστε να διευθετηθεί τόσο το ζήτημα της παρέμβασης της Κεντρικής Διοίκησης στον ορισμό των τοπικών αρχόντων των Δήμων, όσο και γενικότερα της διοικητικής διαφθοράς.

Το 1912 με τον νόμο «Περί συστάσεως Δήμων και Κοινοτήτων», ο Βενιζέλος επιχειρεί να ανακατασκευάσει το σύστημα της αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, αναγνωρίζοντας συγχρόνως με τους δήμους και τις κοινότητες, ως όργανα άσκησης

τοπικής διοίκησης. Οι δήμοι αποτελούσαν τις πρωτεύουσες των νομών, πόλεις που αριθμούσαν πάνω από 10,000 κάτοικους, ενώ αντίστοιχα οι κοινότητες αριθμούσαν τουλάχιστον 300 κάτοικους.

Παράλληλα με τις προσπάθειες του Βενιζέλου, η Ελλάδα βρίσκεται εν μέσω νέων αναταραχών, εξαιτίας των Βαλκανικών πολέμων. Με το πέρας των συγκρούσεων, το ελληνικό κράτος βρίσκεται να έχει στην κατοχή του νέες εδαφικές εκτάσεις, με μικρές απώλειες σχετικά, το μέγεθος του διπλασιάζεται. Από μονοεθνικό και αγροτικό, γίνεται ξαφνικά πολυεθνικό.

Οι προσθήκες αυτές και οι ιδιαιτερότητές τους, έκριναν καθοριστικής σημασίας την προσαρμογή των διοικητικών μεθόδων. Έτσι, στις επανομαζόμενες «Νέες Χώρες», τις νέες περιοχές που προσαρτήθηκαν στο παλιό ελληνικό κράτος μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους βάσει της Συνθήκης του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου 1913), εγκαθίστανται Γενικοί Διοικητές, με πολύ πιο αυξημένες αρμοδιότητες από εκείνες που είχαν οι αντίστοιχοι Νομάρχες.

Αξίζει να σημειωθεί, πως 13 χρόνια μετά την προσάρτησή της στην Ελλάδα, στην Θεσσαλονίκη του 1934, πραγματοποιούνται για πρώτη φορά εκλογές για την ανάδειξη δημάρχου. Οι εκλογές αυτές μένουν στην ιστορία εκτός των άλλων, γιατί είναι οι πρώτες εκλογές στις οποίες ψήφισαν γυναίκες.

Το 1927, έχουμε ουσιαστικά το πρώτο Σύνταγμα στο οποίο υπάρχει αναφορά στον θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο οποίο διευκρινίζεται πως θα διαιρείται σε δύο βαθμούς, με πρώτη αυτή των Κοινοτήτων. Επιπροσθέτως, θα υπάρχει η σχετική διαίρεση σε Περιφέρειες, επιφορτισμένες με την δυνατότητα και την ευθύνη της απευθείας διαχείρισης των τοπικών ζητημάτων.

Η πολιτική αστάθεια της περιόδου του μεσοπολέμου δεν ευνοεί την έμπρακτη εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και το όλο εγχείρημα δεν προχωρά όπως αναμενόταν. Επιπλέον, η περίοδος που ακολούθησε τον Εμφύλιο Πόλεμο (1949-1974) χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερος έντονο κρατικό συγκεντρωτισμό στην Ελλάδα.

Ο Ν.Δ. 2888/5493 που οριοθετεί το θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε περιορισμένες αρμοδιότητες που βρίσκονται κάτω από τον στενό έλεγχο της κεντρικής διοίκησης, έμεινε σε ισχύ για πάνω από δύο δεκαετίες, κάτι που επέτρεπε τη μη

δραστική αλλαγή της κατάστασης, οδηγώντας σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης η δράση των οποίων ήταν λιγοστή και χωρίς ιδιαίτερη δυναμική.

Κατά τη δεκαετία του '50 η νομαρχία, ως αποκεντρωμένη περιφερειακή διοίκηση, επιφορτίζεται με βασική της αρμοδιότητα να αναδιανέμει κονδύλια που προορίζονται για έργα.

Μεταπολεμικά, οι πρώτες εκλογές διεξάγονται στις 15 Απριλίου του 1951, με το σύστημα της έμμεσης εκλογής του δημάρχου από τους δημοτικούς συμβούλους. Το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε μέχρι και τις δημοτικές εκλογές του 1964, με εξαίρεση αυτές του 1954, οπότε οι δήμαρχοι εξελέγησαν άμεσα από τον λαό.

Λίγο έπειτα, το 1955, καταργούνται οι γενικές διοικήσεις και καθιερώνεται η αποκέντρωση μέσω του νομαρχιακού συστήματος, κάτι που επέτρεψε μια γενικότερη ομοιομορφία σε ό,τι αφορά στην οργάνωση της Περιφερειακής Διοίκησης.

Κατά τη δεκαετία του '80, επισημαίνονται σημαντικές παραλείψεις στους αυτοδιοίκητους θεσμούς και σε μηχανισμούς, όμως παράλληλα υπάρχει μια τάση για συνένωση των δήμων, χωρίς όμως ιδιαίτερα ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Με στόχο να διαιρεθεί πιο σωστά η χώρα ώστε να είναι εφικτή η περαιτέρω ανάπτυξη, το 1986 γίνονται προσπάθειες για τη δημιουργία περιφερειών.

Το 1994, κατευθυνόμαστε έντονα στον ανασχεδιασμό του συστήματος αποκέντρωσης. Μετά από συνεχείς προσπάθειες που δεν είχαν στεφτεί με την αναμενόμενη επιτυχία, καθιερώνονται 13 περιφέρειες, οι οποίες κατέληξαν στη σημερινή τους μορφή μετά από τις σχετικές μεταρρυθμίσεις του «Καλλικράτη» και του «Κλεισθένη Ι».

Το 1989, η Ελληνική Κυβέρνηση επικυρώνει τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (Ε.Χ.Τ.Α.), ο οποίος υιοθετήθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, δεσμεύοντας τα κράτη-μέλη να προωθήσουν και να θωρακίσουν την αυτονομία της αυτοδιοίκησης και των αρχών της σε πολιτικό, οικονομικό και διοικητικό επίπεδο.

Ακόμα και εντός πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχοντας τις κατευθυντήριες γραμμές και τα εργαλεία, αλλά και την οικονομική στήριξη μέσω των κονδυλίων για αναπτυξιακά προγράμματα, η Ελλάδα εξακολουθεί να παραπαίει σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να αντιμετωπίζει τα όποια ζητήματα σαν προβλήματα δίχως λύση.

Μια νέα σειρά μεταρρυθμίσεων το 1994, δίνει στις Νομαρχίες νέα διάσταση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ως δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης και έχοντας μορφή Νομικού Πρόσωπου Δημόσιου Δικαίου (Ν. 2218/1994).

Τα όργανα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης απαρτίζονται από τα Νομαρχιακά Συμβούλια (ΝΣ), τις Νομαρχιακές Επιτροπές (ΝΕ) και το Νομάρχη. Ο Νομάρχης και τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία και η θητεία τους είναι 4ετής.

Συνολικά οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ήταν 50, με τρεις υπερνομαρχίες, αυτές του Λεκανοπέδιο Αττικής- Πειραιώς, της Δράμα- Καβάλα- Ξάνθη και της Ροδόπη-Έβρου αντιστοίχως.

Έως την εφαρμογή του νόμου «Ιωάννης Καποδίστρας» 2539/97, στην Ελλάδα υπήρχαν ΟΤΑ διαφορετικών ταχυτήτων, δύναμης και βαρύτητας. Βάσει του νόμου επιτυγχάνεται ο επανασχεδιασμός και επανακαθορισμός των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με κριτήρια που αφορούσαν στον πληθυσμό και στην χωροταξία. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία 901 δήμων (από τους 369 αρχικούς) και στη μείωση των κοινοτήτων σε 130 (από 5554 αρχικές).

Επιπλέον, οι Περιφέρειες που υπήρχαν από το 1986, μεταμορφώνονται σε αυτοτελείς και ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες της κρατικής διοίκησης, στις οποίες την διοικητική εξουσία αναλαμβάνει ο Περιφερειάρχης, ο οποίος διορίζεται και μπορεί να μετακινηθεί από την Κυβέρνηση.

Προγράμματα «Καλλικράτης» και «Κλεισθένης»

Καλλικράτης

Η πολύ σημαντική μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη» αναδιαμορφώνει με ριζικό τρόπο την ελληνική πραγματικότητα και το ενιαίο έως τότε κεντρικό και ιδιαίτερος συγκεντρωτικό κράτος, μέσω της υποχώρησης του οποίου μετακυλύονται σημαντικές αρμοδιότητες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και τις Περιφέρειές της, σε κοινωνικό και αναπτυξιακό επίπεδο. Θεμελιώνεται έτσι ένα καινούργιο σύστημα διακυβέρνησης, θεσμοθετούνται νέα όργανα οργανωμένης διαβούλευσης, καθώς επίσης και σύστημα λήψης αποφάσεων σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

Θεωρείται ως μια συνέχεια του προγράμματος «Καποδίστριας», καθώς μοιράζονται τη λογική της συνένωσης των μικρότερων σε μέγεθος δήμων με πιο μεγάλους, ώστε να μειωθεί ο αριθμός τους και αυτός των σχετιζόμενων οργάνων (Νομικά πρόσωπα) και να είναι ορθότερη και πιο αποτελεσματική η οικονομική τους διαχείριση.

Κλεισθένης

Η μεταρρύθμιση του Καλλικράτη έθεσε τα θεμέλια ώστε να δημιουργούν οργανισμοί δυνατοί σε επιχειρησιακό και διοικητικό επίπεδο, οι οποίοι θα ήταν ικανοί να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου. Ο νόμος του «Κλεισθένη Ι» έρχεται να ενισχύσει το ζήτημα της αντιπροσωπευτικότητας και του πλουραλισμού απόψεων σε οτιδήποτε αφορά στη λήψη αποφάσεων. Ο Ν. 4555/2018 δεν καταργεί συνολικά τα άρθρα του Ν. 3852/2010, αλλά κάνει τροποποιήσεις σε όσα συνδέονται με την εκλογική διαδικασία και εισάγει στην ΤΑ την απλή αναλογική. (Αιτιολογική Έκθεση Νόμου). Η ονομασία είναι συμβολική: ο Κλεισθένης ήταν γνωστός πολιτικός της αρχαιότητας και θεωρείται ως ο Θεμελιωτής της Δημοκρατίας, καθώς παραχώρησε δικαιώματα Αθηναίου πολίτη σε μέτοικους και απελεύθερους, όχι όμως και στις γυναίκες, και εισήγαγε τη διαδικασία του εξοστρακισμού προκειμένου να απομακρύνεται όποιος μπορούσε να θεωρηθεί ως εχθρός του πολιτεύματος και της ίδιας της πολιτείας.

2.3 Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού στην Ελλάδα σήμερα

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού στην χώρα μας αποτελείται από τους δήμους και τις κοινότητες. Προκειμένου μια δημοτική κοινότητα να χαρακτηριστεί ως δήμος θα πρέπει να πληροί πληθυσμιακά κριτήρια και συγκεκριμένα να αριθμεί περισσότερους από 100.000 κατοίκους, ενώ αντίστοιχα ως τοπική κοινότητα χαρακτηρίζεται η κοινότητα που αριθμεί λιγότερους από 2.000 κατοίκους.

«Σήμερα στην Ελληνική επικράτεια υφίστανται (325) Δήμοι ως αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Την οργάνωση και λειτουργία των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, διέπει ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας. Όλοι οι δήμοι αποτελούν μεταξύ τους ισόβαθμες μονάδες και υποδιαιρούνται εσωτερικά σε επιμέρους δημοτικές και τοπικές κοινότητες». (Ακριβοπούλου – Ανθόπουλος 2015, σελ. 60.)

Οι δήμοι διαθέτουν ως «μονομελή όργανα τον Δήμαρχο και τους αντιδημάρχους, ενώ ως συλλογικά το Δημοτικό Συμβούλιο, την Οικονομική Επιτροπή, την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής και την Εκτελεστική Επιτροπή» Μεταξύ των αρμοδιοτήτων των δήμων οι βασικότερες είναι οι ακόλουθες: η ποιότητα ζωής και η εύρυθμη λειτουργία των κοινοτήτων και πόλεων, η ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος, η απασχόληση, ζητήματα παιδείας και πολιτισμού, η πολιτική και κοινωνική προστασία.

2.4 Τοπική Αυτοδιοίκηση Β' Βαθμού στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα υπάρχουν 13 οργανισμοί β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης που ονομάζονται Περιφέρειες και τις αποτελούν οι: Περιφέρεια Αττικής, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Βορείου Αιγαίου, Δυτικής Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Ιονίων Νήσων, Κεντρικής Μακεδονίας, Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας.

Διοικητικά όργανα των περιφερειών αποτελούν ο Περιφερειάρχης και το Περιφερειακό Συμβούλιο, η εκλογή των οποίων προκύπτει κατόπιν ψηφοφορίας των εγγεγραμμένων δημοτών των δήμων που υπάγονται διοικητικά και γεωγραφικά στην περιφέρεια. Η θητεία τους είναι πενταετής.

Οι περιφέρειες υποδιαιρούνται στη συνέχεια σε περιφερειακές ενότητες, διοικητικό όργανο των οποίων αποτελούν οι Αντιπεριφερειάρχες, οι οποίοι προέρχονται υποχρεωτικά από το συνδυασμό του εκλεγμένου Περιφερειάρχη. Η Ελλάδα αριθμεί εβδομήντα τέσσερις περιφερειακές ενότητες.

Οι περιφέρειες διαθέτουν τα δικά τους όργανα που προκύπτουν κατόπιν καθολικής ψηφοφορίας και αντίστοιχα τις δικές τους αυτοτελείς υπηρεσίες. Οι αρμοδιότητές τους απλώνονται σε ένα ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει θέματα:

- προγραμματισμού και ανάπτυξης,
- γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας,
- απασχόλησης και εμπορίου,
- τουρισμού,
- παιδείας πολιτισμού και αθλητισμού
- υγείας και κοινωνικής πρόνοιας

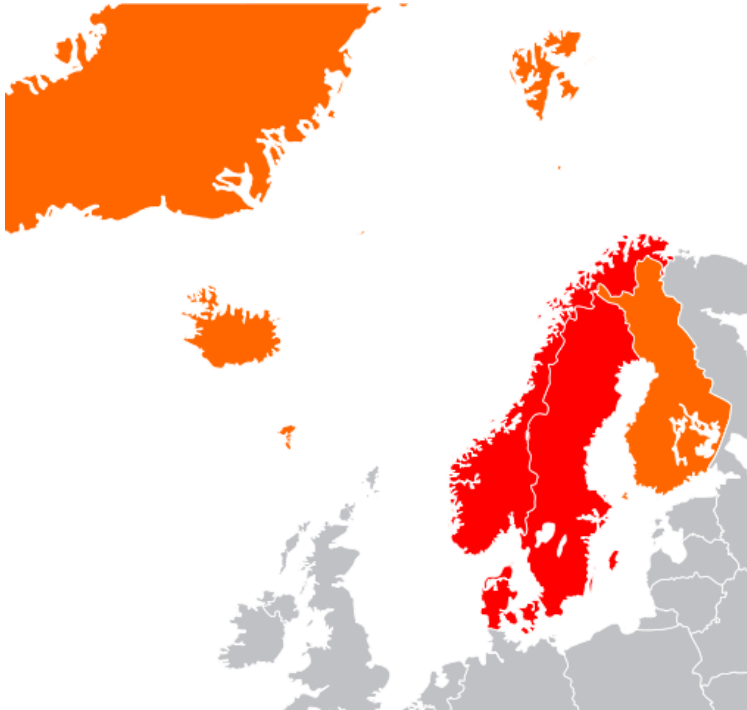

Επιπλέον η ύπαρξη περιφερειών εναρμονίζεται με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα αντίστοιχα πρότυπα και επιτρέπουν στην ορθότερη διαχείριση των κοινοτικών προγραμμάτων και στην απορρόφηση και αξιοποίηση των αντίστοιχων οικονομικών πόρων ανάπτυξης. «Σχεδιάζουν , προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές». (Ακριβοπούλου – Ανθόπουλος 2015, σελ. 64.)

Είναι σημαντικό να γίνονται διακριτές οι διαφορές των αρμοδιοτήτων μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης για να αποφεύγονται ενδεχόμενα επικαλύψεις, ενώ παράλληλα να ενισχύονται οι σχέσεις συνεργασίας και υποστήριξης. Μέσω της αρχής της εγγύτητας , της αρχή της πληρότητας και της αποκλειστικότητας, της αρχής της επάρκειας και της καταλληλότητας και τέλος της αρχής της συνεργασίας και του συντονισμού» οριοθετούνται οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες και διευκολύνεται μια ομαλή και εύρυθμη λειτουργία των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

2.5 Το Σκανδιναβικό Μοντέλο

Σκανδιναβία και Βόρειες Χώρες

Από Location_European_nation_states.svg: 1

Ξεκινώντας, χρειάζεται να γίνει αναφορά στη διάκριση μεταξύ της γεωγραφικού ορισμού της Σκανδιναβίας και του ορισμού των χωρών που απαρτίζουν τις «Βόρειες» ή «Νορδικές» Χώρες. Γεωγραφικά η Σκανδιναβική Χερσόνησος περιλαμβάνει τη Νορβηγία, τη Σουηδία καθώς επίσης και ένα μικρό τμήμα της Φινλανδίας βορειοδυτικά. Ως «Σκανδιναβία» ορίζονται κυρίως οι τρεις μοναρχίες της Σουηδίας, Δανίας και Νορβηγίας.

Από την άλλη πλευρά, τις λεγόμενες Βόρειες Χώρες αποτελούν η Δανία και οι Νήσοι Φερόες που ανήκουν στο βασίλειό της, η Φινλανδία και τα Νησιά Ώλαντ, η Σουηδία, η Ισλανδία, η Νορβηγία και η Γροιλανδία. Οι Νορδικές Χώρες παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες όσον αφορά στον τρόπο ζωής, στις γλώσσες, στη θρησκεία και την ιστορία τους, στον πολιτισμό και στις παραδόσεις, στις οικονομίες και στις κοινωνικές τους δομές.

Σκανδιναβικό μοντέλο για τη δημόσια διοίκηση

Εμπιστοσύνη στις συλλογικότητες

Είναι ακριβώς ο τρόπος ζωής, οι εύρωστες οικονομίες και οι κοινωνικές δομές, που έχουν αναδείξει το «Σκανδιναβικό Μοντέλο» και έχουν κερδίσει το βλέμμα πολλών μελετητών και ερευνητών.

Τα Σκανδιναβικά κράτη επέτυχαν να αναδείξουν το κοινωνικό κράτος, να διαμορφώσουν ένα περιβάλλον με χαρακτηριστικά του την ασφάλεια και την εμπιστοσύνη και τους δημοκρατικούς θεσμούς να λειτουργούν όπως θα αναμέναμε να λειτουργούν και θεωρούνται δικαίως από πολλούς μελετητές ως η επιτομή μιας σύγχρονης ευημερούσας δημοκρατίας. Το «Σκανδιναβικό μοντέλο» χαρακτηρίζεται κυρίως από την επιβολή υψηλών φόρων εισοδήματος, σε συνδυασμό όμως με ένα υψηλό επίπεδο κρατικής προστασίας για τους πολίτες, ένα έντονα αποτελεσματικό κοινωνικό κράτος με παραγωγικά εκπαιδευτικά συστήματα, συστήματα δημόσιας υγείας, ανάπτυξη της τεχνολογίας αλλά και της «πράσινης» οικονομίας.

Ο δημόσιος τομέας στις βόρειες χώρες συνεχίζει να διαχειρίζεται παρά τις προσαρμογές που έχουν λάβει χώρα, το 60-65% του ΑΕΠ, σε αντίθεση πχ με τις ΗΠΑ που το αντίστοιχο μέγεθος βρίσκεται στο 30% του ΑΕΠ. Παρ' όλα αυτά, στην κατάταξη των χωρών όσον αφορά την έκταση της διαφθοράς, οι Σκανδιναβικές χώρες εμφανίζουν τη μικρότερη στον κόσμο διαφθορά. (Arellano-Gault & del Castillo-Vega, 2004)

Το σκανδιναβικό μοντέλο δημόσιας διοίκησης δίνει έμφαση σε μια ισχυρή πεποίθηση και εμπιστοσύνη στις αξίες της συλλογικότητας και της συνεργασίας των μελών μιας κοινωνίας. Η δύναμη υπάρχει και είναι ένα απαραίτητο χαρακτηριστικό των κοινωνικών σχέσεων, αλλά αναμένεται ότι τα άτομα και οι ομάδες υποστηρίζουν τη γενική αξία της συλλογικότητας, μια αξία που υποστηρίζει τη γενική ευημερία της κοινωνίας και την καθιστά το επίκεντρο της συμπεριφοράς τους. Σε αντίθεση με το αγγλοσαξονικό μοντέλο που βασίζεται στη δυσπιστία μεταξύ των ιδιοτελών ατόμων, το σκανδιναβικό μοντέλο θεωρεί την εμπιστοσύνη ως τη σημαντικότερη αξία του. (Christensen, T., Lægreid, P., & Wise, L. R. 2001.)

Η δημόσια διοίκηση καλείται να ενισχύσει την ανάγκη των ατόμων να συμμετέχουν στη συνολική ευημερία του τόπου και να τα βοηθήσει να αντιληφθούν πως αυτό αποτελεί ταυτόχρονα ευθύνη τους, αλλά και δικαίωμα, μεριμνώντας παράλληλα ώστε τα

αποτελέσματα που θα προσφέρει να απευθύνονται στις συλλογικότητες και να διέπονται από δικαιοσύνη. Η εξουσία, επομένως, δεν είναι ο εχθρός, αλλά ένα μέσο υπεύθυνης συλλογικής δράσης.

2.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση στη Νορβηγία

Η τοπική δημοκρατία είναι ισχυρή και ο τομέας της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι καλά εδραιωμένος στη Νορβηγία. Ο νόμος Alderman του 1837 επέβαλε σε κάθε ενορία, αγροτική και αστική περιοχή να δημιουργήσει τοπικές αρχές (δήμο) με εκλεγμένους αντιπροσώπους και όρισε για πρώτη φορά τα δικαιώματα και τις αρμοδιότητες και ευθύνες των τοπικών αρχών. Η Νορβηγία διαθέτει ένα σύστημα δύο βαθμίδων τοπικής αυτοδιοίκησης: τους δήμους και τις κομητείες. Τόσο σε επίπεδο δήμων όσο και σε επίπεδο κομητειών διεξάγονται εκλογές με λαϊκούς εκπροσώπους υπεύθυνους για τους ψηφοφόρους τους. Υπάρχουν 428 δήμοι και 19 κομητειακές αρχές. (local.government.in.norway.h-2313e.pdf (regjeringen.no))

Οι δήμοι και οι αρχές της κομητείας έχουν το ίδιο διοικητικό καθεστώς και η κεντρική κυβέρνηση διατηρεί μια εποπτεία και έλεγχο πάνω στην λειτουργία και εποπτεία των δημοτικών και κομητειακών αρχών. Ο κύριος εκπρόσωπος της εποπτείας της κεντρικής κυβέρνησης πάνω στις τοπικές αρχές είναι ο Κυβερνήτης της Κομητείας.

Η Νορβηγία έχει περίπου 5 εκατομμύρια κατοίκους. Τόσο οι δήμοι όσο και οι αρχές της κομητείας ποικίλλουν σημαντικά σε μέγεθος, τοπογραφία και πληθυσμό. Περισσότεροι από τους μισούς δήμους αριθμούν λιγότερους από 5000 κατοίκους. Ενώ 14 δήμοι έχουν 50000 κάτοικους. Ο μεγαλύτερος δήμος είναι το Όσλο με περίπου 620000 κατοίκους και μικρότερος είναι η Utsira με 209 κατοίκους. Παρά τις έντονες αυτές διαφορές, σε όλους τους δήμους παρέχονται κατά βάση ίδια δικαιώματα και ίδιες αρμοδιότητες.

Ο νόμος περί τοπικής αυτοδιοίκησης (νόμος της 25ης Σεπτεμβρίου 1992) καθορίζει το κανονιστικό πλαίσιο για την οργάνωση των εργασιών των δήμων και των αρχών των κομητειών, καθώς επίσης τις διαδικασίες, τις σχέσεις με εποπτικούς κρατικούς φορείς κ.λπ. Σε γενικές γραμμές, οι κανονισμοί είναι οι ίδιοι για τους δήμους και τις αρχές της κομητείας.

Οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν την ελευθερία να θέτουν τα ζητήματα που κρίνουν υψηλότερης σημασίας σε προτεραιότητα και να αποφασίζουν τον τρόπο που θα

εμπλέξουν τις εκάστοτε διαθέσιμες υπηρεσίες προκειμένου να τα διευθετήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο βάσει των τοπικών συνθηκών και αναγκών.

Σύμφωνα με την ευθύνη των δήμων, η νομοθεσία τονίζει την ανάγκη οι δήμοι να θεσπίσουν μεθόδους που θα επιτρέπουν την αυτοδιαχείριση και την ρύθμιση των δικών τους ζητημάτων. Το δημοτικό συμβούλιο είναι υπεύθυνο για την εποπτεία των δραστηριοτήτων του δήμου. Το δημοτικό συμβούλιο έχει το δικαίωμα να απαιτεί εκθέσεις και έχει αποφασιστικό λόγο σε όλα τα θέματα. Πρέπει επίσης να εκλέξει ειδική επιτροπή για την εποπτεία των δραστηριοτήτων και οι δήμοι πρέπει να διατηρήσουν αυστηρά λογιστικά συστήματα.

Παρόλα αυτά, η Κεντρική Εξουσία εξακολουθεί να έχει την συνολική ευθύνη και αναμένει ενημέρωση και πληροφορίες για τον τρόπο που λειτουργούν οι τοπικές αρχές. Αυτό είναι αναγκαίο τόσο για την ανάπτυξη εθνικών πολιτικών όσο και για να διασφαλιστεί πως κάθε τοπική αρχή τηρεί τα εθνικά πρότυπα.

Το πληροφοριακό σύστημα αναφοράς των δραστηριοτήτων των οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ονομάζεται KOSTRA. Εκεί βρίσκονται δημοσιευμένες όλες οι αναφορές δήμων και κομητειών σε ηλεκτρονική βάση, καθώς επίσης και οικονομικά στοιχεία, δείκτες εισροών και εκροών των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών κα. Όλες οι τοπικές αρχές δημιουργούν εκθέσεις βασισμένες στα ίδια πρότυπα και απαιτήσεις, επιτρέποντας τελικά τη συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ τους, που αποτελεί έναν από τους σημαντικούς στόχους της KOSTRA.

Η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ δήμων και κομητειών

Η Νορβηγία βασίζεται επί του παρόντος σε αυτό που αποκαλείται σύστημα γενικευμένων τοπικών αρχών, που σημαίνει πως όλοι οι δήμοι και οι αρχές της κομητείας υποχρεούνται να πληρούν τις ίδιες λειτουργίες. Όλοι έχουν τις ίδιες ευθύνες στην παραγωγή δημόσιων υπηρεσιών, νομικές διασφαλίσεις, τον σχεδιασμό και την τοπική ανάπτυξη, ανεξάρτητα από το μέγεθος.

Οι αρμοδιότητες των αρχών της κομητείας

- Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Περιφερειακή ανάπτυξη
- Επαρχιακοί δρόμοι και μέσα μαζικής μεταφοράς
- Περιφερειακός σχεδιασμός

- Επιχειρηματική ανάπτυξη
- Πολιτισμός (μουσεία, βιβλιοθήκες, αθλητισμός)
- Πολιτιστική κληρονομιά
- Περιβαλλοντικά θέματα

Οι αρμοδιότητες των δήμων

- Πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Βρεφονηπιακοί σταθμοί/νηπιαγωγεία
- Πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη
- Φροντίδα ηλικιωμένων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, κοινωνικές υπηρεσίες
- Τοπικός σχεδιασμός, γεωργικά θέματα, περιβαλλοντικά θέματα, τοπικοί δρόμοι, λιμάνια
- Ύδρευση, αποχέτευση και αποχέτευση
- Ανάπτυξη πολιτισμού και επιχειρήσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Αιτίες για την ιδιαίτερος μειωμένη συμμετοχή των Γυναικών στη δημόσια ζωή και τα κοινά και σε θέσεις ευθύνης

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στα βασικότερα αίτια της μειωμένης συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή και σε θέσεις ευθύνης, θα αναλυθούν οι παράγοντες που τις εμποδίζουν να συμμετέχουν ενεργά σε κέντρα λήψης αποφάσεων και ~~επ~~ να ασκήσουν δημόσια πολιτική.

Θα πραγματοποιηθεί μια ανάλυση των μορφωτικών, κοινωνικών, οικονομικών και ιστορικών λόγων που έχουν συμβάλει διαχρονικά ώστε η φύση της κοινωνίας να είναι παραδοσιακά ανδροκρατούμενη και να ευνοεί την ενασχόληση των αντρών με το δημόσιο βίο, την ίδια στιγμή που οι γυναίκες περιορίζονται στα καθήκοντα της ιδιωτικής σφαίρας.

3.2 Μορφωτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια της μειωμένης συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική

Για τη συλλογική συνείδηση, παραδοσιακά ο χώρος της πολιτικής θεωρείται ένας αντρικός χώρος, στον οποίο δεν ανήκει το γυναικείο φύλο. Προκειμένου να εισέλθουν οι γυναίκες στην πολιτική, χρειάστηκε να παρεκκλίνουν από τον κανόνα των ανδρών και να λειτουργήσουν εντός πλαισίων και σχημάτων που έχουν λάβει την μορφή τους ακολουθώντας τις αντρικές επιταγές και ανάγκες.

Παγκοσμίως για την Πολιτική Επιστήμη η συμμετοχή και η συμπεριφορά των γυναικών σε εκλογικό και πολιτικό επίπεδο, αποτέλεσε αντικείμενο μελετών και ερευνών μόλις τη δεκαετία του 1980 και σε σύγκριση πάντα με τη συμπεριφορά του αντρικού φύλου, που αποτελεί και τον κανόνα. «Μετά από τη φάση κατά την οποία η πολιτική επιστήμη αγνοούσε τελείως τις γυναίκες και τη γυναικεία πολιτικότητα ως αντικείμενα διερεύνησης, σε νεότερη φάση υπερτονίζει τις διαφορές στην πολιτική συμπεριφορά των δύο φύλων. Παράλληλα η γυναικεία πολιτικότητα ενδιαφέρει μόνο σε

αντιπαράθεση με την ανδρική και όχι αυτή καθ' εαυτήν» (Παντελίδου-Μαλούτα Μ. (1987), σελ. 11)

Ακόμα και όταν οι γυναίκες, πέρα από τους λοιπούς ρόλους που καλούνται να εκπληρώσουν βάσει του φύλου τους, επιδιώξουν την ενεργό τους συμμετοχή σε επίπεδο πολιτικής, συναντούν εμπόδια και προκατάληψη και αντιμετωπίζονται με αυστηρότητα και σαν να έχουν εισβάλλει σε χώρο που δεν τους ανήκει. Αρκεί ένα λάθος ή μια παράλειψη από πλευράς τους, προκειμένου να ανασυρθούν στερεότυπα που θα οδηγήσουν σε σεξιστικά σχόλια που θα αφορούν στον φυσικό προορισμό των γυναικών, που καμία σχέση δεν έχει με την πολιτική. Είναι αξιοσημείωτο πως ο πολιτικός λόγος στο σύνολό του βρίθει σεξιστικών στοιχείων, απαξιώνει το γυναικείο φύλο με διάφορους τρόπους, ο σημαντικότερος των οποίων είναι το ότι το καθιστά αόρατο και αναπαράγει την πατριαρχική αντίληψη πως οι άντρες (θα έπρεπε να) επαρκούν ως άξιοι και μοναδικοί εκπρόσωποι και για τα δύο φύλα. (Παντελίδου - Μαλούτα, Μ. 1996)

Σύμφωνα με την Αβδελά (2005) υπάρχουν αρκετοί παράγοντες που δρουν αποτρεπτικά στην συμμετοχή των γυναικών με την πολιτική, οι βασικότεροι των οποίων είναι οι ακόλουθοι:

- προκαταλήψεις και στερεότυπα που σχετίζονται με το φύλο
- συνθήκες που προκαλούν μειωμένη αυτοπεποίθηση στο γυναικείο φύλο
- ύπαρξη «δικτύων» που είναι κατά βάση αντροκεντρικά και δεν ευνοούν την ενσωμάτωση των γυναικών
- δυσχερής χρηματοοικονομική ικανότητα των γυναικών και αποκλεισμός τους από τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε κονδύλια και σχετικές ενισχύσεις
- μειωμένος διαθέσιμος χρόνος, λόγω των λοιπών ρόλων και υποχρεώσεων που καλούνται να εκπληρώσουν οι γυναίκες και απορρέουν από το φύλο τους

Επιπλέον, σύμφωνα με την Παντελίδου-Μαλούτα (2014) δεδομένης της έμφυλης ανισότητας, που καταδεικνύουν οι αριθμοί στην αντιπροσώπευση και στη συμμετοχή αντρών και γυναικών σε σημαντικές πολιτικές δομές και κέντρα λήψης αποφάσεων, είναι δυνατή η κατηγοριοποίηση των παραγόντων που αποτρέπουν την πιο ενεργό συμμετοχή των γυναικών στο πολιτικό γίγνεσθαι:

- παράγοντες δομικοί, οι οποίοι διαχωρίζουν το δημόσιο και τον ιδιωτικό χώρο, επιτρέπουν και ευνοούν ακόμα την ύπαρξης μιας αντροκεντρικής κοινωνίας, όπου έχουν θέση σεξιστικοί διαχωρισμοί και η διαιώνιση των «κοινωνικών» ρόλων των φύλων
- παράγοντες που έχουν σχέση με την ίδια την πολιτική και τις διαδικασίες της, όπου παραδοσιακά συναντώνται πολιτικά κόμματα με αντροκεντρική στελέχωση και πολιτική στάση, ενώ ταυτόχρονα το ίδιο το εκλογικό σύστημα ακολουθεί την ίδια προσέγγιση
- το «αυτό-σαμποτάζ» των γυναικών, όπου έχοντας γαλουχηθεί με αυτές τις αξίες και τα ιδανικά, είτε δεν έχουν εμπιστοσύνη στις δυνατότητές τους, είτε εστιάζουν στον ιδιωτικό τους βίο και καθυποτάσσουν οποιεσδήποτε φιλοδοξίες ή όνειρα μπορεί να είχαν για το δημόσιο.

3.3 Γυναίκες και Γυάλινο Ταβάνι στην Πολιτική

«Η γυάλινη οροφή είναι ένας πολιτικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το αόρατο, αλλά απροσπέλαστο εμπόδιο που εμποδίζει τις μειονότητες και τις γυναίκες να αναρριχηθούν ιεραρχικά, ανεξάρτητα από τα προσόντα ή τα επιτεύγματά τους.» Υπουργείο Εργασίας των ΗΠΑ (1995)

Ο όρος της γυάλινης οροφής (glass ceiling) υιοθετήθηκε πρώτη φορά το 1986 από δημοσιογράφους της εφημερίδας *Wall Street Journal*. Η «γυάλινη οροφή» αντικατοπτρίζει τα τεχνητά ή αόρατα εμπόδια και τον βαθμό δυσκολίας με τον οποίο είναι αντιμέτωπες οι σύγχρονες γυναίκες στην προσπάθειά τους να προωθήσουν τη σταδιοδρομία τους σε επίπεδα αντίστοιχα με τους άνδρες συναδέλφους τους. (Ντερμανάκης 2004)

Γυάλινη, άρα διάφανη οροφή, συνεπώς οι γυναίκες είναι σε θέση να γνωρίζουν πως υπάρχει κάτι «ανώτερο» σε επίπεδο ιεραρχικό ή μισθολογικό, αλλά όχι για αυτές, καθώς οι δυνατότητές τους αγγίζουν αυτό το ταβάνι που τις εμποδίζει από το να προαχθούν σε ανώτερες θέσεις εξουσίας.

Το φύλο είναι ο παράγοντας εκείνος που μειώνει την πιθανότητα να αναλάβει μια γυναικά θέσεις επιρροής σε μια οργανωτική ιεραρχία. «Η γυάλινη οροφή είναι διαφορετική από άλλες μορφές ανισότητας, καθώς προϋποθέτει τα εμπόδια για την

ανοδική πρόοδο να αυξάνονται σε σοβαρότητα όσο προσεγγίζονται τα υψηλότερα επίπεδα ενός οργανισμού.» (Folke - Rickne 2016, σελ 570)

Τα κριτήρια για την ύπαρξη γυάλινης οροφής στην Πολιτική

Κριτήριο 1. Κατακόρυφη ανισότητα υπό όρους

Όταν υφίσταται έμφυλη ανισότητα στις υψηλότερες θέσεις, που δεν μπορούν να εξηγηθούν από τα χαρακτηριστικά του υποψηφίου (διαφορές στην εμπειρία, την εκπαίδευση, τις ικανότητες, τα κίνητρα και άλλα χαρακτηριστικά) που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη θέση. Οι Norris και Lovenduski (1995) για παράδειγμα, υποστηρίζουν ότι οι στρατολόγοι των κομμάτων μπορεί να αξιολογούν ένα συγκεκριμένο σύνολο προσόντων διαφορετικά ανάλογα με το φύλο του υποψηφίου.

Κριτήριο 2: Επιτάχυνση ανισοτήτων από κάτω προς τα πάνω

Το δεύτερο κριτήριο της γυάλινης οροφής είναι ότι η ανισότητα των φύλων στην κατοχή ισχυρών θέσεων είναι εντονότερη για υψηλότερα πολιτικά αξιώματα από ό,τι για χαμηλότερα. Αυτό μεταφορικά αντιπροσωπεύει ένα ανώτατο αόρατο όριο που εμποδίζει την ανοδική κίνηση για τις γυναίκες και περιορίζει την πρόσβαση σε θέσεις πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο σε κάποιον οργανισμό. (Prokos & Padavic 2005)

Κριτήριο 3: Αποκλίνουσες πορείες σταδιοδρομίας

Το τρίτο κριτήριο είναι ότι οι ανισότητες μεταξύ των φύλων στην κατοχή ισχυρών θέσεων αυξάνονται κατά τη διάρκεια μιας πολιτικής σταδιοδρομίας και το ζήτημα διαφαίνεται εντονότερα στις θέσεις μεγαλύτερης επιρροής. Αυτό σημαίνει ότι οι σταδιοδρομίες των ανδρών και γυναικών που εισέρχονται σε έναν οργανισμό στην ίδια ιεραρχική θέση δείχνουν να έχουν περισσότερες ομοιότητες στην αρχή από άποψη εξέλιξης, αλλά αποκλίνουν με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι γυναίκες εμποδίζονται να προχωρήσουν. (Folke - Rickne 2016, σελ 573)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τα «θετικά μέτρα» σε Ελλάδα και Νορβηγία και συγκριτικά εκλογικά αποτελέσματα

4.1 Εισαγωγή

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να καταπολεμηθεί το φαινόμενο της μειωμένης συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική και να δοθούν τα κίνητρα για την ενίσχυσή της. Πιο συγκεκριμένα θα αναλυθεί το μέτρο της ποσόστωσης και η επίδραση που είχε αυτό στα εκλογικά αποτελέσματα μετά το 2001, που είναι το έτος της θεσπίστηκε από την Ελληνική Πολιτεία.

4.2 «Θετικά μέτρα» υπέρ των γυναικών που συμμετέχουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Ο Οδηγός Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες (2011, σελ 110) ορίζει τα «Θετικά μέτρα/Θετικές δράσεις» ως τα «Μέτρα που στοχεύουν ειδικά σε μια κοινωνική ομάδα με πρόθεση να εξαλειφθεί και να εμποδισθεί η διάκριση σε βάρος τους ή να αντισταθμισθούν τα μειονεκτήματα που απορρέουν από υπάρχουσες στάσεις, συμπεριφορές και δομές της κοινωνίας.»

Η έννοια των θετικών δράσεων και μέτρων ιστορικά έχει τη ρίζα της στις ΗΠΑ, όταν το 1964, καθιερώθηκαν οι «θετικές διακρίσεις», αναγνωρίστηκαν δηλαδή νομοθετικά ειδικά δικαιώματα υπέρ. συγκεκριμένων κατηγοριών κοινωνικών ομάδων, που περιλάμβαναν και τις γυναίκες. (Παντελίδου Μαλούτα, (1992)

«Η λογική των θετικών μέτρων είναι να δοθεί η απαραίτητη ώθηση στην κατηγορία αποδέκτη τους, ώστε να βρεθούν τα μέλη της στη θέση που θα βρίσκονται αν δεν είχαν μεσολαβήσει οι διακρίσεις οι οποίες παρήγαγαν ανισότητες σε βάρος τους.» (Αθανασάτου (2014) σελ. 65)

Τα μέτρα αυτά έχουν στόχο να αναγνωριστεί η αξία των ατόμων που για διάφορους λόγους (και στη συγκεκριμένη περίπτωση λόγω του φύλου) είχε αποσιωπηθεί ή αγνοηθεί. Στην περίπτωση των γυναικών και της συμμετοχής τους στην πολιτική, τα θετικά μέτρα έχουν ως στόχο να εξαλειφθούν τα όποια εμπόδια και να γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές σε επίπεδο δημοκρατικών θεσμών, κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου, ώστε οι γυναίκες να αποκτήσουν ισότιμη πρόσβαση στον δημόσιο βίο και στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

4.3 Επιχειρήματα υπέρ και κατά των ποσοστώσεων

Την ίδια στιγμή που μέτρα ποσοστώσεων εισάγονται σε χώρες σε όλον τον κόσμο και ανεγείρουν ελπίδες για αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική, συναντούν ταυτόχρονα έντονη κριτική και αντίσταση. Επιφυλακτικές ή ακόμα και αρνητικές στην ιδέα είναι συχνά και γυναίκες, ακόμα και ενεργές φεμινίστριες. Οι έρευνες δείχνουν πως οι απόψεις δίστανται σχετικά με τις επιπτώσεις και τα αποτελέσματα των συγκεκριμένων μέτρων και εκφράζουν επίσης προβληματισμούς σχετικά με βασικές έννοιες της πολιτικής ανάλυσης, όπως η «ισότητα», η «αντιπροσώπευση» και τα «δικαιώματα»

Επιχειρήματα κατά των μέτρων ποσόστωσης

- η πολιτική εκπροσώπηση αφορά την εκπροσώπηση ιδεών και οραμάτων, όχι φύλων και κοινωνικών ομάδων
- το μέτρο ποσόστωσης αποτελεί μέτρο αντίστροφης διάκρισης, καθώς ευνοεί έναν ενδεχόμενο αποκλεισμό υποψηφίων με καλύτερα προσόντα, απλά επειδή πρέπει να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός γυναικών υποψηφίων
- τα μέτρα ποσόστωσης έρχονται σε σύγκρουση με την αρχή της ελευθερίας και της τοπικής αυτονομίας, καθώς οι πολιτικές παρατάξεις εμποδίζονται από το να επιλέξουν τους ίδιους τους, τους υποψηφίους.
- Τα μέτρα ποσόστωσης συγκρούονται με τις αρχές ίσων ευκαιριών και ίσης μεταχείρισης, καθώς δίνεται προτεραιότητα σε μια κοινωνική ομάδα.
- Είναι μη δημοκρατικά
- Πολλές γυναίκες δεν θέλουν να εμπλακούν με την πολιτική. Αν ήθελαν, τίποτα δεν τις εμποδίζει και θα μπορούσαν να το κάνουν, ανεξάρτητα από μέτρα ποσοστώσεων.
- Πολλές γυναίκες αποτρέπονται από το να συμμετέχουν στην πολιτική εξαιτίας των μέτρων ποσόστωσης, καθώς δεν θέλουν να εκλεγούν επειδή είναι γυναίκες. Η ποσόστωση συνεισφέρει στην εντύπωση πως οι γυναίκες προωθούνται και επιτυγχάνουν βάσει του φύλου τους και όχι του ταλέντου.

Επιχειρήματα υπέρ των μέτρων ποσοστώσεων

η πολιτική εκπροσώπηση δεν έχει να κάνει με ανταγωνισμό και αξιολόγηση του ποιος είναι καλύτερος βάσει τυπικών προσόντων, έχει να κάνει με την εκπροσώπηση των ανθρώπων ενός κοινωνικού συνόλου

- Η πολιτική εκπροσώπηση αφορά σε δικαιώματα και δικαιοσύνη. Οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα ως πολίτες να είναι εκπροσωπούνται ισάξια.
- Οι ποσοστώσεις για τις γυναίκες δεν αποτελούν διακρίσεις. Αντίθετα, αντισταθμίζουν τα υπάρχοντα εμπόδια που αποτρέπουν τις γυναίκες να λάβουν το μερίδιο που τους αναλογεί στις πολιτικές έδρες και αποκλείουν άλλους μηχανισμούς αποκλεισμού.
- Οι εμπειρίες των γυναικών μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στον πλουραλισμό πολιτικών απόψεων και στη διαμόρφωση νέων πολιτικών
- Οι ποσοστώσεις δεν αποτελούν διακρίσεις έναντι των αντρών. Αντιθέτως περιορίζουν την τάση των παρατάξεων να προτείνουν ως υποψηφίους μόνο άντρες και ενθαρρύνουν την αναζήτηση ενεργών και ικανών γυναικών υποψηφίων. Έτσι οι εκλογείς έχουν περισσότερες επιλογές και την ευκαιρία να υποστηρίξουν κόμματα που εμπράκτως πρεσβεύουν την ισότητα.
- Οι γυναίκες είναι εξίσου ικανές με τους άντρες, αλλά τα διαπιστευτήριά τους συχνά υποβαθμίζονται ή παραγκωνίζονται, σε ένα ανδροκρατούμενο πολιτικό σύστημα.
- Οι γυναίκες θα μπορούσαν καλύτερα να εκπροσωπήσουν τις γυναίκες, -που αποτελούν συχνά πάνω από το μισό πληθυσμό μιας χώρας- καθώς γνωρίζουν τι ακριβώς σημαίνει η ισότητα, σε σχέση με τους ευνοημένους από το σύστημα άντρες.
- Οι ποσοστώσεις είναι μια γρήγορη μέθοδος αύξησης του αριθμού των γυναικών που κατεβαίνουν υποψήφιας, οδηγώντας κατά συνέπεια σε μεγαλύτερο αριθμό εκλεγμένων γυναικών.
- Η συμπερίληψη των γυναικών μπορεί να συμβάλει στη διαδικασία εκδημοκρατισμού και να αυξήσει τη νομιμότητα των εδραιωμένων δημοκρατιών.
- Οι ποσοστώσεις χρησιμοποιούνται ήδη σε πολλές χώρες ως μέσο για την πολιτική εκπροσώπηση των γυναικών και είναι σύμφωνες με πολλές διεθνώς

αναγνωρισμένες συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένου και του CEDAW και της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου του 1995.

4.4 Τα «θετικά μέτρα» στην Ελλάδα

Σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα και συγκεκριμένα το άρθρο 116, παράγραφος 2, ορίζεται πως «Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το Κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών.»

Μια σειρά νομοθετικών μέτρων έχει ληφθεί σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να προωθηθεί η ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, βασικότερο των οποίων είναι το μέτρο της ποσόστωσης.

Το 1998 για πρώτη φορά στα ελληνικά χρονικά εισάγεται ένα θετικό μέτρο υπέρ των γυναικών, το οποίο εισάγει το μέτρο της ποσόστωσης σε υπηρεσιακά συμβούλια. (Άρθρο 29 του Ν. 2085/1992) Το μέτρο δέχτηκε κριτική για το ήταν εναρμονισμένο με τις επιταγές του Ελληνικού Συντάγματος και το 1998 η Ολομέλεια του Συμβουλίου Επικρατείας απεφάνθη πως το μέτρο αυτό ήταν σύμφωνο με το Σύνταγμα και έτι περαιτέρω με το άρθρο 4, θεωρώντας πως ήταν απαραίτητη η νομοθετική προστασία των γυναικών προς την άνιση μεταχείριση που υφίστανται λόγω του φύλου τους.

Το 2001 ψηφίζεται και τίθεται σε ισχύ για πρώτη φορά το μέτρο της ποσόστωσης στην Ελλάδα σε εκλογικό επίπεδο: «Ο αριθμός των υποψηφίων συμβούλων από κάθε φύλο πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων κάθε συνδυασμού. Τυχόν δεκαδικός αριθμός στρογγυλοποιείται στην επόμενη ακέραιη μονάδα, εφόσον το κλάσμα είναι ίσο με μισό της μονάδας και άνω.» (Άρθρο 75 παρ. 1 του Ν 2910/2001).

Αποσαφηνίζοντας το προηγούμενο μέτρο, το 2002 ψηφίζεται το ακόλουθο μέτρο: «Η ρύθμιση της παραγράφου 1 του άρθρου 75 του Ν 2910/2001 (ΦΕΚ 91 Α') για υποψηφίους συμβούλους, από κάθε φύλο, σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων κάθε συνδυασμού, εφαρμόζεται αυτοτελώς και διακεκριμένα στο συνδυασμό για το δημοτικό συμβούλιο και συνολικά, χωρίς να

απαιτείται ισομερής κατανομή, για τους συνδυασμούς των τοπικών συμβουλίων». (Άρθρο 22 παρ. 3 του Ν. 3051/2002)

Βάσει του Οδηγού Εφαρμογής Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες (2011), ως ποσόστωση ορίζεται «ο καθορισμός ποσοστού ή μεριδίου θέσεων, εδρών ή διαθέσιμων πόρων για να καλυφθεί από συγκεκριμένη ομάδα ή να χορηγηθεί σε αυτή, γενικά βάσει κάποιων ορισμένων κανόνων ή κριτηρίων με στόχο τη διόρθωση κάποιας προηγούμενης ανισότητας που εμφανίζεται συνήθως στις θέσεις λήψης αποφάσεων ή στην πρόσβαση σε ευκαιρίες κατάρτισης ή απασχόλησης.»

Το 2018 και συγκεκριμένα με το Ν. 4555/2018 (ΦΕΚ, Α', 133/18-7-2018), ορίστηκε ρητώς η υποχρεωτική ποσόστωση για τη συμμετοχή κάθε φύλου κατά ποσοστό τουλάχιστον ίσο με το 40% του αριθμού των υποψηφίων συνολικά.

4.5 Τα «θετικά μέτρα» στη Νορβηγία

Στη Νορβηγία δεν υπάρχει συνταγματική διάταξη για την ισότητα των φύλων. Ο Νόμος για την Ισότητα των Φύλων θεσπίστηκε το 1979 και ήταν ο πρώτος Νορβηγικός νόμος περί διακρίσεων.

Η κυβέρνηση υποστηρίζει τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική και διεξάγει εκστρατείες για την αύξηση του ποσοστού των γυναικών σε ηγετικές θέσεις και εκπροσώπων σε φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Το επίπεδο εκπροσώπησης των γυναικών στην Κυβέρνηση, το Storting (το νορβηγικό κοινοβούλιο) και στα τοπικά όργανα λήψης αποφάσεων είναι υψηλό, 76 γυναίκες συμμετέχουν στο Κοινοβούλιο σε σύνολο 169 θέσεων βάσει των εκλογών του 2021, ποσοστό επί του συνόλου 45%.

Η Νορβηγία δεν έχει καθορίσει ποσοστώσεις φύλου στους εκλογικούς της νόμους, αλλά εισήγαγε ποσοστώσεις φύλου για τις επιτροπές που εκλέγονται από τα δημοτικά συμβούλια – συμπεριλαμβανομένης της εκτελεστικής επιτροπής (formannskapet) – στον νόμο για την τοπική αυτοδιοίκηση του 1992. Κανονισμός εκπροσώπησης τουλάχιστον 40 τοις εκατό για κάθε φύλο ισχύει από το 1988 στον νόμο περί ισότητας των φύλων, άρθρο 21, και στον Δημοτικό νόμο από το 1992. Πιο συγκεκριμένα, αντί να επιβάλλει την εκπροσώπηση φύλου στους εκλογικούς καταλόγους, ο Αυτοδιοικητικός Νόμος της 25ης Σεπτεμβρίου 1992 (Kommuneloven) απαιτούσε οι κατάλογοι υποψηφίων των

κομμάτων για τους εκπροσώπους τους στο τοπικό εκτελεστικό συμβούλιο να περιλαμβάνουν τουλάχιστον 40% από κάθε φύλο.

Το καθεστώς ποσοτώσεων αφορά στις εκλογές για τις μόνιμες δημοτικές επιτροπές και το εκτελεστικό συμβούλιο. Αυτές οι μόνιμες επιτροπές επηρεάζουν έντονα την τοπική πολιτική στο νορβηγικό πλαίσιο. Οι επιτροπές είτε έχουν την αρμοδιότητα να αποφασίζουν για την κατανομή του προϋπολογισμού στον τομέα πολιτικής τους είτε να κάνουν προτάσεις στο δημοτικό συμβούλιο. Τα μέλη των μόνιμων επιτροπών εκλέγονται κυρίως μεταξύ των μελών του τοπικού συμβουλίου, αλλά μπορούν να εκλεγούν και άλλοι υποψήφιοι. Για παράδειγμα, εάν το ποσοστό των γυναικών στο τοπικό συμβούλιο είναι χαμηλό, μπορούν να εκλεγούν ως μέλη των επιτροπών ακόμα και γυναίκες εκτός του συμβουλίου (Βάσει του Νόμου περί Τοπικής Αυτοδιοίκησης). Ωστόσο, ως μέλη του εκτελεστικού συμβουλίου μπορούν να εκλεγούν μόνο υποψήφιοι που είναι μέλη του συμβουλίου.

Οι εκλογές των μελών στις μόνιμες επιτροπές και στην εκτελεστική επιτροπή διεξάγονται βάσει καταλόγου προτεινόμενων υποψηφίων που υποβάλλεται στην εκλογική επιτροπή από τα πολιτικά κόμματα. Εάν οι εκλογές είναι για τέσσερις ή περισσότερες έδρες, κάθε φύλο πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον το 40 τοις εκατό των υποψηφίων στον κατάλογο των κομμάτων που προτείνονται για αυτές τις έδρες. Εάν οι εκλογές είναι για δύο ή τρεις έδρες, και τα δύο φύλα πρέπει να εκπροσωπούνται στον κατάλογο.

Ο κανονισμός αυτός τέθηκε για πρώτη φορά σε ισχύ στις αυτοδιοικητικές εκλογές του 1995. Καθώς το εκτελεστικό συμβούλιο αντιπροσωπεύει ένα βασικό όργανο λήψης αποφάσεων στη νορβηγική τοπική πολιτική, η μεταρρύθμιση στόχευε ουσιαστικά στην αύξηση του διορισμού των γυναικών σε ανώτερα πολιτικά αξιώματα. (Geys, B. - Sørensen, R. J. 2019 σελ. 2)

Πολλά από τα μεγαλύτερα κόμματα στη Νορβηγία έχουν οικειοθελώς υιοθετήσει κάποια μορφή ποσοτώσεων φύλου στους εκλογικούς τους καταλόγους. Συγκεκριμένα, το Φιλελεύθερο Κόμμα (1974) το Σοσιαλιστικό Αριστερό Κόμμα (1975) το Κόμμα Κέντρου (1979) το Εργατικό Κόμμα (1983) και το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα (1989). Το Φιλελεύθερο Κόμμα έχει ρύθμιση ποσοτώσεως φύλου για τη σύνθεση της εσωκομματικής οργάνωσης, ενώ τα υπόλοιπα κόμματα έχουν ρύθμιση ποσοτώσεων φύλου τόσο για την εσωτερική οργάνωση όσο και για τους εκλογικούς

καταλόγους. Εξαίρεση αποτελούν το Συντηρητικό Κόμμα και το ακροδεξιό Προοδευτικό Κόμμα, που δεν έχουν υιοθετήσει κάποια μορφή ποσόστωσης ούτε στην εσωτερική τους οργάνωση, ούτε στη διαμόρφωση των εκλογικών τους καταλόγων.

Επιπλέον, είναι ιδιαιτέρως διαδεδομένη η προνομιακή μεταχείριση όσον αφορά σε προσλήψεις και προαγωγές στη δημόσια διοίκηση (σε κρατικό και τοπικό επίπεδο), ώστε οι υποψήφιοι από το υποεκπροσωπούμενο φύλο να έχουν προτεραιότητα, μεταξύ υποψηφίων με ίδια ή περίπου ίδια προσόντα. Επιπρόσθετα, υπάρχει έλεγχος για την εξασφάλιση ισορροπίας στην εκπροσώπηση των φύλων σε επιτροπές και συμβούλια δημόσιων φορέων. (Signe Bock Seggaard, Ulrik Kjaer & Jo Saglie 2022, σελ 9)

4.6 Ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές στην Ελλάδα πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης (1998) και μετά την εφαρμογή του (2002) – Συγκριτικά στοιχεία

Το 2002, 50 χρόνια μετά την κατάκτηση πολιτικών δικαιωμάτων για τις γυναίκες (1952), εφαρμόζεται στις Αυτοδιοικητικές εκλογές για πρώτη φορά το μέτρο της ποσόστωσης. Το μέτρο διασφάλιζε την συμμετοχή των δύο φύλων σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού υποψηφίων.

Μέσα από τα γραφήματα που παραθέτονται, θα εξεταστούν τα αποτελέσματα που είχε το μέτρο στο πρώτο αυτό στάδιο της εφαρμογής του, συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των τελευταίων εκλογών πριν την υιοθέτησή του (1998) και αμέσως μετά (2002).

Η συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων καταδεικνύει πως το μέτρο ευνόησε πράγματι τη συμμετοχή των γυναικών στις εκλογές, τόσο στις δημοτικές, όσο και στις νομαρχιακές εκλογές, παραμένοντας όμως ταυτόχρονα σε χαμηλά επίπεδα.

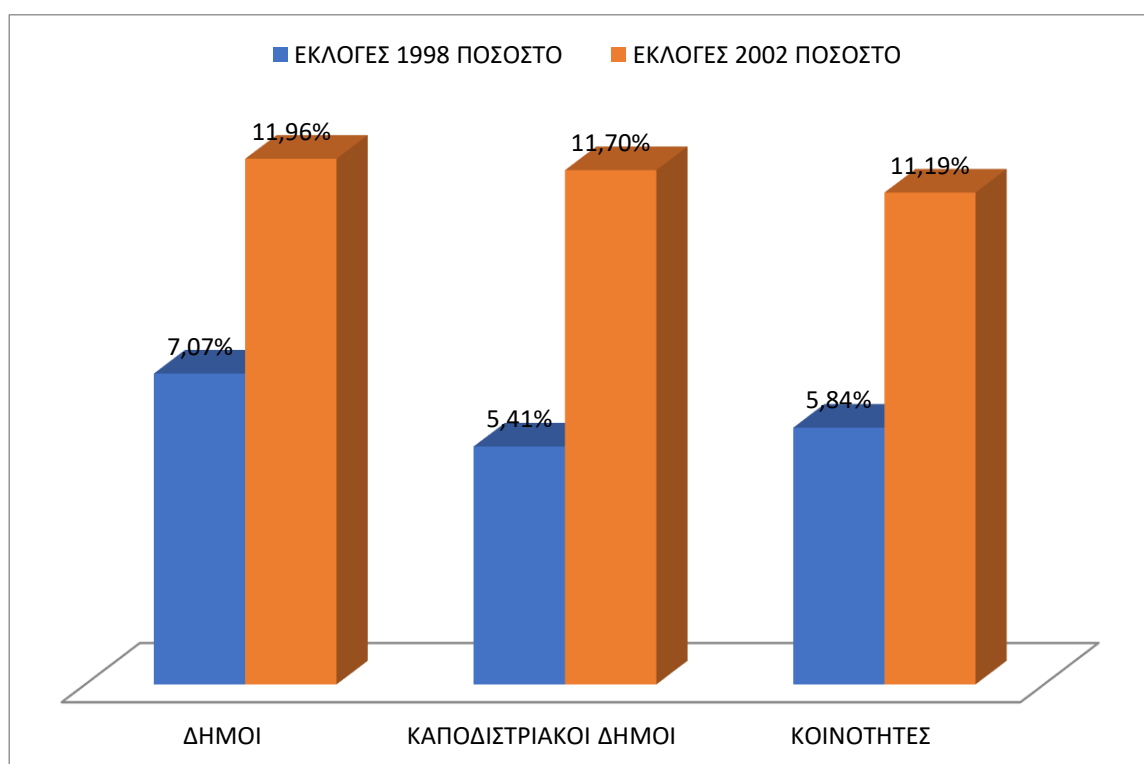
Πιο συγκεκριμένα στις Δημοτικές εκλογές παρατηρείται μια αύξηση του ποσοστού των γυναικών Συμβούλων στο 12% για το 2002, ενώ στις εκλογές του 1998 το ποσοστό αυτό ανέρχονταν στο 7% (ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 70%).

Σε επίπεδο Νομαρχιακών εκλογών παρατηρείται μια αύξηση της συμμετοχής των γυναικών, από το 14% το 1998, στο 34% το 2002. Αντίστοιχη αύξηση υπήρξε και στις εκλεγμένες γυναίκες Νομαρχιακές συμβούλους, από το 11% επί του συνόλου που υπήρξε το 1998, σε ποσοστό 18% το 2002 (ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 66%).

«Συγκρίνοντας τα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Ελλάδας παρατηρείται ότι στη Νομαρχία Πειραιώς το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο Νομαρχιακό Συμβούλιο ξεπερνά το 1/3 του συνόλου των μελών του (35%), με σημαντική ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 225%, ενώ στη Νομαρχία Αθηνών το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο Νομαρχιακό Συμβούλιο είναι μεν υψηλό (32%), χωρίς ωστόσο να σημειώνεται αυξομείωση σε σχέση με το 1998». www.isotita.gr

Δημοτικές εκλογές

Συγκριτικά αποτελέσματα εκλεγμένων γυναικών Δημοτικών Συμβούλων για τις εκλογές 1998 και 2002

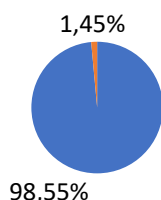

Ποσοστιαία η μεγαλύτερη μεταβολή του αριθμού των γυναικών που συμμετέχουν στα Δημοτικά Συμβούλια αποτυπώνεται σε επίπεδο Καποδιστριακών Δήμων με υπερδιπλασιασμό (116%) σε σχέση με τα εκλογικά αποτελέσματα του 1998.

Σε επίπεδο εκλεγμένων Δημάρχων από την άλλη, παρατηρείται ελάχιστη μεταβολή, καθώς από τους 1033 συνολικά Δημάρχους σε όλη την Ελλάδα, ο αριθμός των γυναικών το 1998 ήταν 15 και αυξήθηκε στις 23 το 2002.

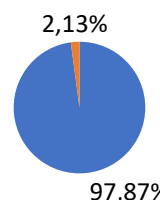
Ποσοστό εκλεγμένων δημάρχων ανά φύλο στις Δημοτικές εκλογές 1998

■ Άντρες Δήμαρχοι ■ Γυναίκες Δήμαρχοι

Ποσοστό εκλεγμένων δημάρχων ανά φύλο στις Δημοτικές εκλογές 2002

■ Άντρες Δήμαρχοι ■ Γυναίκες Δήμαρχοι

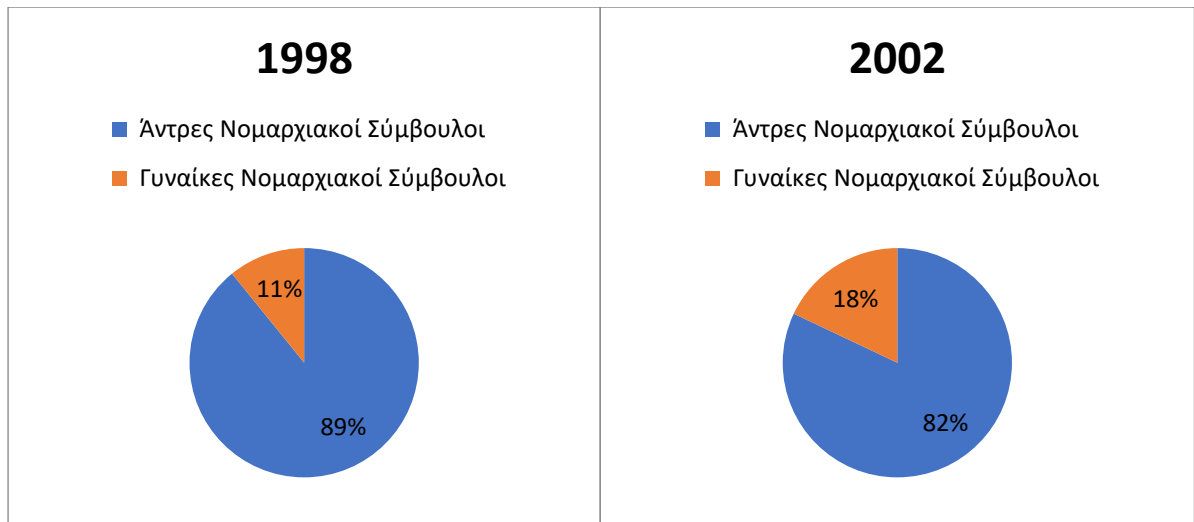

Το 1998, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών σε Δημοτικά Συμβούλια των Δήμων που αποτελούσαν Πρωτεύουσες Νομαρχιών της Ελλάδας ήταν 9,01% επί του συνόλου των μελών του Συμβουλίου, ενώ αντίστοιχα στις Εκλογές του 2002 το ποσοστό ανέβηκε στο 11,91%, μια ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 32%. Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής γυναικών σε Δημοτικό Συμβούλιο εντοπίζεται στο Δήμο Αθηναίων (36,59%) και η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση εντοπίζεται στο Δήμο Πύργου (280%).

Σημειώνεται πως στους 31 από 54 συνολικά Δήμους - Πρωτεύουσες Νομαρχιών υπάρχει αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στα Δημοτικά Συμβούλια εν συγκρίσει με την προηγούμενη τετραετία, σε 12 Δήμους - Πρωτεύουσες Νομαρχιών δεν παρατηρείται καμία αλλαγή, ενώ σε 11 επισημαίνεται μια μείωση σε σχέση με τα αντίστοιχα εκλογικά αποτελέσματα του 1998.

Νομαρχιακές εκλογές

Στις Νομαρχιακές Εκλογές του 1998 το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα Νομαρχιακά Συμβούλια ήταν το 10,84% επί του συνόλου των Συμβούλων, ενώ κατά τις Εκλογές του 2002 ανήλθε στο 17,96%, μια ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 66%.

Σημειώνεται πως στο σύνολο των 54 Νομαρχιών της χώρας στα εκλογικά αποτελέσματα του 2002 και στον αριθμό των εκλεγμένων γυναικών Νομαρχιακών Συμβούλων, σε 40 Νομαρχίες παρατηρήθηκε αύξηση, στις 6 μείωση, ενώ σε 8 δεν υπήρξε καμία μεταβολή.

Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση εμφανίζεται στις Νομαρχίες Αρκαδίας, Θεσπρωτίας και Χίου (300%), ενώ στη Νομαρχία Πειραιώς παρατηρείται το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής γυναικών σε Νομαρχιακό Συμβούλιο, ξεπερνώντας μάλιστα το 1/3 των εκλεγμένων Συμβούλων (35,14%).

Επιπλέον, σε Περιφέρειες που η συμμετοχή των γυναικών ήταν ήδη υψηλή (σε σύγκριση με τις υπόλοιπες) από τις εκλογές του 1998 και συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Αττικής, παρατηρείται ελάχιστη ποσοστιαία αύξηση. Αντιστοίχως, παρατηρείται μια μεγάλη ποσοστιαία αύξηση σε περιοχές που η συμμετοχή των γυναικών ήταν και παραμένει και για το 2002, χαμηλή. Παράδειγμα είναι η Περιφέρεια Ηπείρου στην οποία υπήρξε η μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδος Πανελλαδικά.

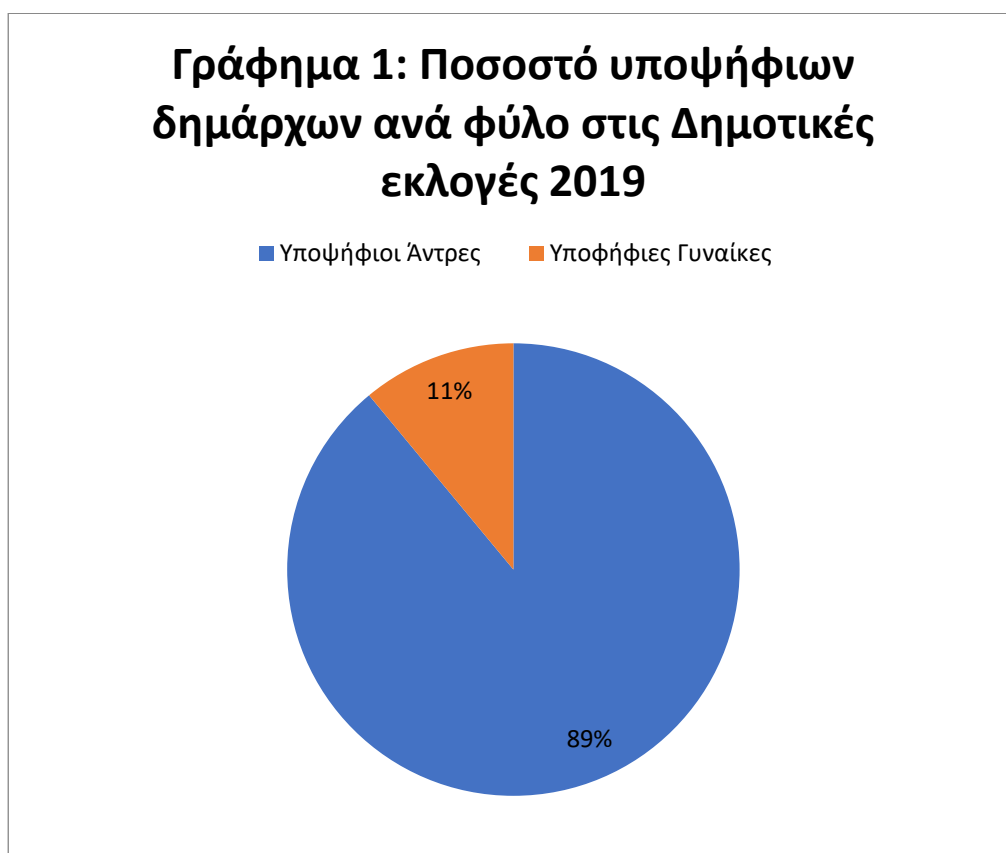
4.7 Αποτελέσματα Αυτοδιοικητικών εκλογών 2019, μετά το νέο μέτρο για ποσόστωση της τάξεως του 40%

Το 2019 πραγματοποιούνται οι πρώτες εκλογές Τοπικής Αυτοδιοίκησης μετά την εφαρμογή του νέου μέτρου ποσόστωσης (το 2018 και συγκεκριμένα με το Ν. 4555/2018 (ΦΕΚ, Α', 133/18-7-2018), ορίστηκε ρητώς η υποχρεωτική ποσόστωση για

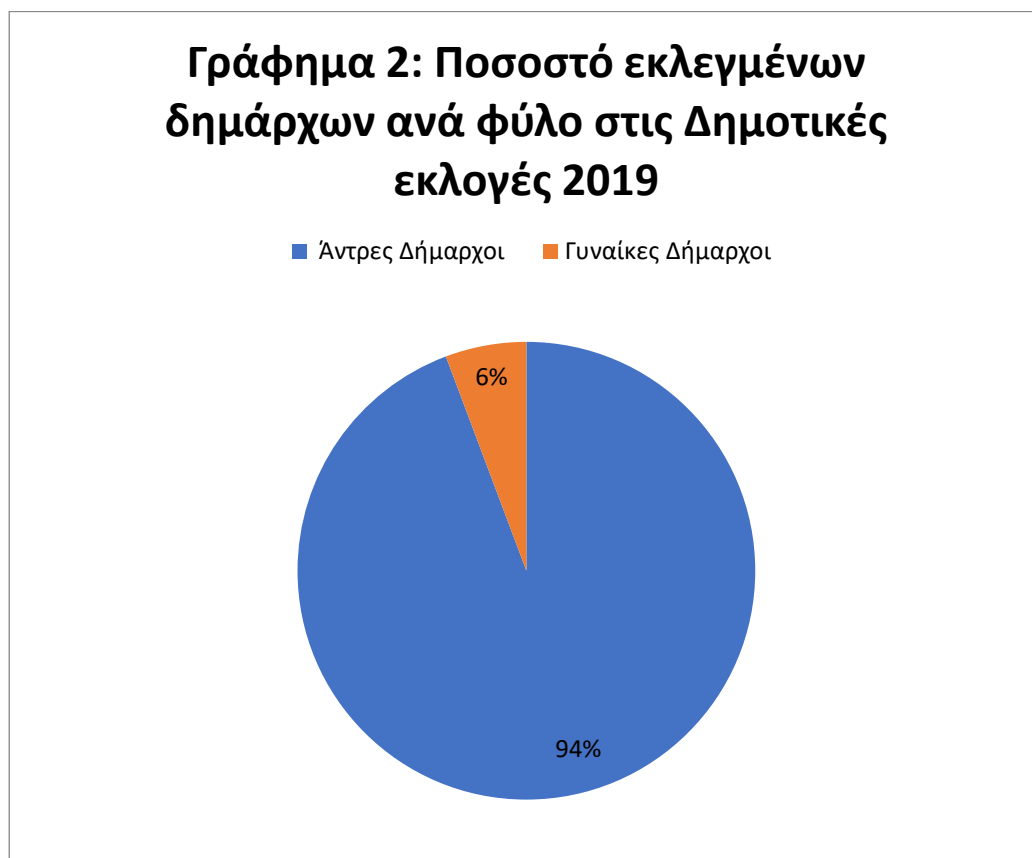
τη συμμετοχή κάθε φύλου κατά ποσοστό τουλάχιστον ίσο με το 40% του αριθμού των υποψηφίων συνολικά.)

Δημοτικές Εκλογές

Στις εκλογές αυτές σε ένα σύνολο 332 δήμων, οι υποψηφιότητες και από τα δύο φύλα για τη θέση του δημάρχου ανήλθαν σε 1.635. Οι γυναίκες υποψήφιας δήμαρχοι ήταν συνολικά μόλις 180, αποτελώντας ποσοστιαία το 11% του συνόλου, ενώ αντίστοιχα οι άνδρες ήταν 1.455, με ποσοστό επί του συνόλου το 89%. Αξιοσημείωτο είναι ότι στις 18 από τις 74 Περιφερειακές Ενότητες της Ελλάδας και συγκεκριμένα οι Π.Ε των Άνδρου, Αργολίδας, Αρκαδίας, Ζακύνθου, Ηλείας, Θάσου, Θεσπρωτίας, Ιθάκης, Κεφαλληνίας, Καρπάθου, Κιλκίς, Νάξου, Πρέβεζας, Ρεθύμνης, Σάμου, Σποράδων, Φωκίδας και Χίου και τους 50 Δήμους που τις απαρτίζουν, δεν υπήρχε καμία γυναίκα υποψήφια δήμαρχος. Συνολικά σε 199 από τους 332 δήμους της χώρας παρατηρήθηκε μηδενική συμμετοχή γυναικών υποψηφίων για το αξίωμα του Δημάρχου.

Σε μόλις 2 Περιφερειακές Ενότητες και συγκεκριμένα της Λήμνου και της Τήνου, οι γυναίκες αποτέλεσαν το 50% των υποψήφιων δημάρχων και της Λήμνου. Πιο αναλυτικά, στον δήμο Τήνου υπήρχαν 2 γυναίκες και 2 άνδρες υποψήφιοι/οι δήμαρχοι και στο δήμο Λήμνου 3 άνδρες και 2 γυναίκες, ενώ στον Άγιο Ευστράτιο υπήρχε μόνο 1 γυναίκα υποψήφια δήμαρχος.

Σε σύνολο 332 δήμων υπήρξαν συνολικά 1.635 υποψηφιότητες για τη θέση του Δημάρχου και εκλέχθηκαν μόλις 19 γυναίκες δήμαρχοι από τις 180 που έθεσαν συνολικά υποψηφιότητα, ποσοστό 11%, ενώ οι άνδρες 1.455, ποσοστό 88%.

Συγκεκριμένα εκλέχθηκαν γυναίκες Δήμαρχοι μόνο στις:

Περιφέρεια Αττικής:

Στο σύνολο 66 Δήμων της Περιφέρειας Αττικής εκλέχθηκαν 2 γυναίκες Δήμαρχοι, συγκεκριμένα στους Δήμους Νέας Ιωνίας και Πεντέλης.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου:

Στο σύνολο 11 Δήμων της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου εκλέχθηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος και συγκεκριμένα στο Δήμο Αγίου Ευστρατίου.

Περιφέρεια Ηπείρου:

Σε σύνολο 18 Δήμων της Περιφέρειας Ηπείρου εκλέχθηκε μόλις 1 γυναίκα Δήμαρχος, συγκεκριμένα του Δήμου Νικολάου Σκουφά.

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων:

Σε σύνολο 11 Δήμων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων εκλέχτηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο Κεντρικής Κέρκυρας – Υδραίου.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας:

Σε σύνολο 38 Δήμων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εκλέχτηκαν μόλις 2 γυναίκες Δήμαρχοι, στους Δήμους Κασσάνδρας και Σκύδρας.

Περιφέρεια Κρήτης:

Σε σύνολο 25 Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης εκλέχτηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο της Γαύδου.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου:

Οι 34 συνολικά Δήμοι της Περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου εξέλεξαν 4 γυναίκες στη θέση του Δημάρχου για τους Δήμους Τήλου, Φολέγανδρου, Σίφνου και Κέας.

Περιφέρεια Πελοποννήσου:

Σε σύνολο 26 Δήμων της Περιφέρειας Πελοποννήσου εκλέχτηκε μόνο 1 γυναίκα Δήμαρχος στον Δήμο Ελαφονήσου.

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας:

Σε συνολικά 25 Δήμους της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας οι εκλεγμένες γυναίκες Δήμαρχοι ήταν 4. Στους Δήμους Χαλκιδέων, Στυλίδας, Ορχομενού και Αμφίκλειας – Ελάτειας.

Περιφερειακές Εκλογές

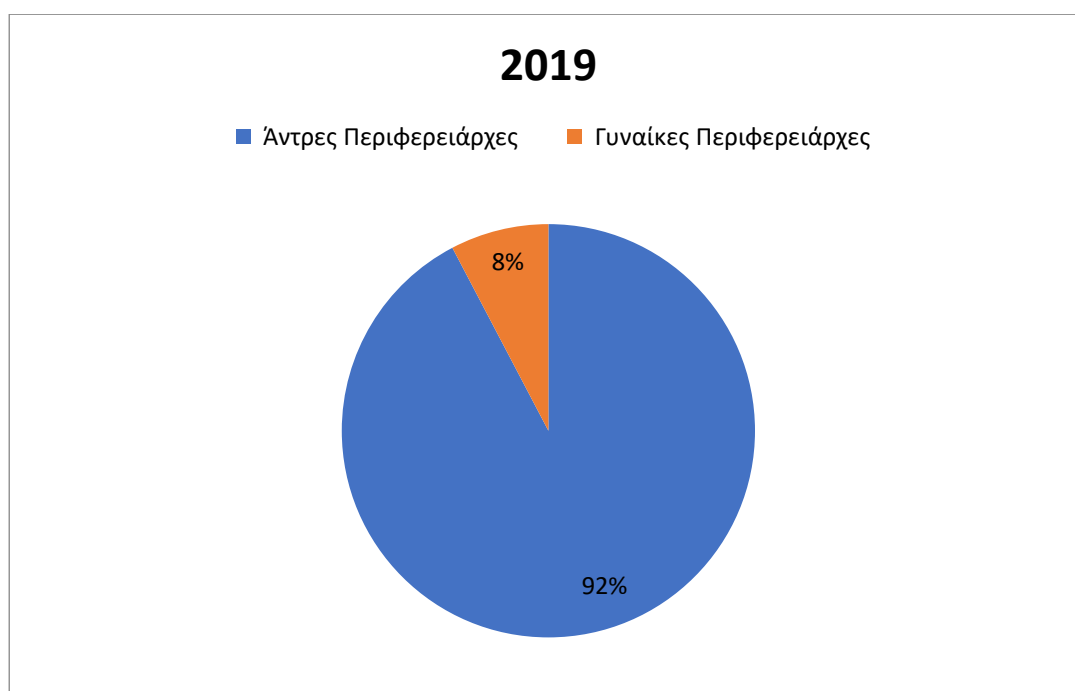
Το 2019 υπήρξαν συνολικά 7.565 υποψηφιότητες για τις θέσεις των περιφερειακών συμβούλων στην Ελλάδα, οι 3.182 εκ των οποίων ανήκαν σε γυναίκες, σε ποσοστό 42,1% και οι 4.383 σε άνδρες, σε ποσοστό 57,9%.

Σε επίπεδο υποψηφιοτήτων για τη θέση του/της Περιφερειάρχη για τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας, είχαμε μια συμμετοχή 12 γυναικών συνολικά (11,8%) και 90 ανδρών (88,2%).

Επισημαίνεται πως σε 5 από τις 13 Περιφέρειες δεν υπήρχε καμία γυναικεία υποψηφιότητα για τη θέση της Περιφερειάρχη. Επιπλέον, στις υπόλοιπες περιφέρειες οι συμμετοχές των γυναικών ήταν εμφανώς λιγότερες από του αντίθετου φύλου.

Οι περισσότερες γυναικείες υποψηφιότητες παρατηρήθηκαν στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, όπου 3 γυναίκες διεκδίκησαν την Περιφέρεια, η μια εκ των οποίων κέρδισε την εκλογική μάχη και αποτελεί τη μοναδική γυναίκα Περιφερειάρχη στο σύνολο των 13 Περιφερειών.

([Παρατηρητήριο-ΓΓΙΦ-21ο-Ενημερωτικό-Σημείωμα-Αποτελέσματα-Αυτοδιοικητικών-Εκλογών-και-Ευρωεκλογών-2019.pdf \(isotita.gr\)](#))

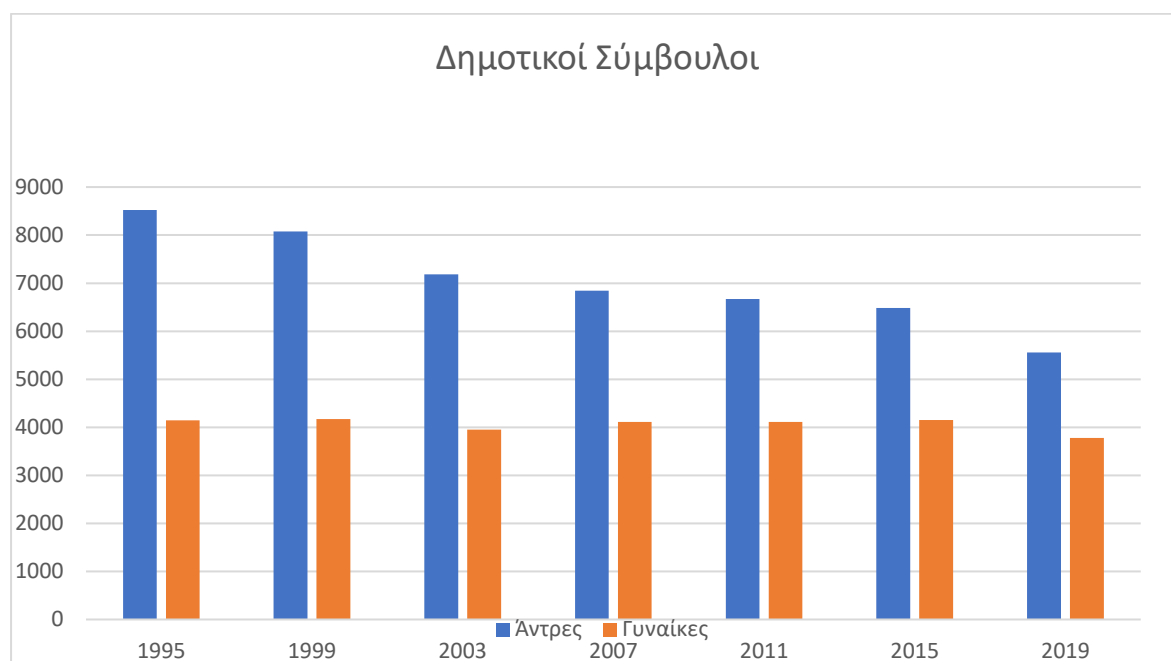

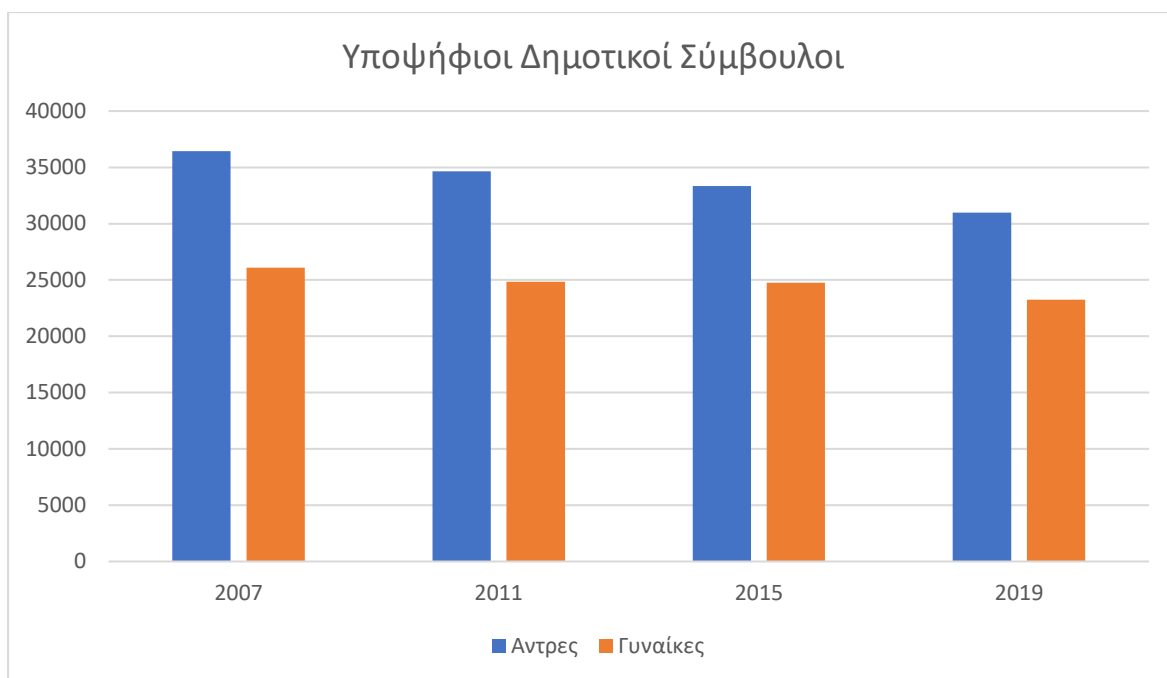
4.8 Η συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση της Νορβηγίας – εκλογικά αποτελέσματα

Όπως έχει προαναφερθεί η Νορβηγία δεν επιβάλλει κάποια υποχρεωτική ποσοστωση φύλου στις τοπικές εκλογές μέσω των εκλογικών ψηφοδελτίων, πέραν του ό,τι ενθαρρύνει οι κατάλογοι υποψηφίων των κομμάτων για τους εκπροσώπους τους στο τοπικό εκτελεστικό συμβούλιο να περιλαμβάνουν τουλάχιστον 40% από κάθε φύλο. Το 1995 είναι η χρονιά που εφαρμόζεται για πρώτη φορά το συγκεκριμένο μέτρο, Βάσει του Νόμου περί Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παρόλα αυτά, οι πολιτικές παρατάξεις ως επί τω πλείστων αυτοβούλως τηρούν την ποσοστωση των φύλων στα εκλογικά τους ψηφοδέλτια.

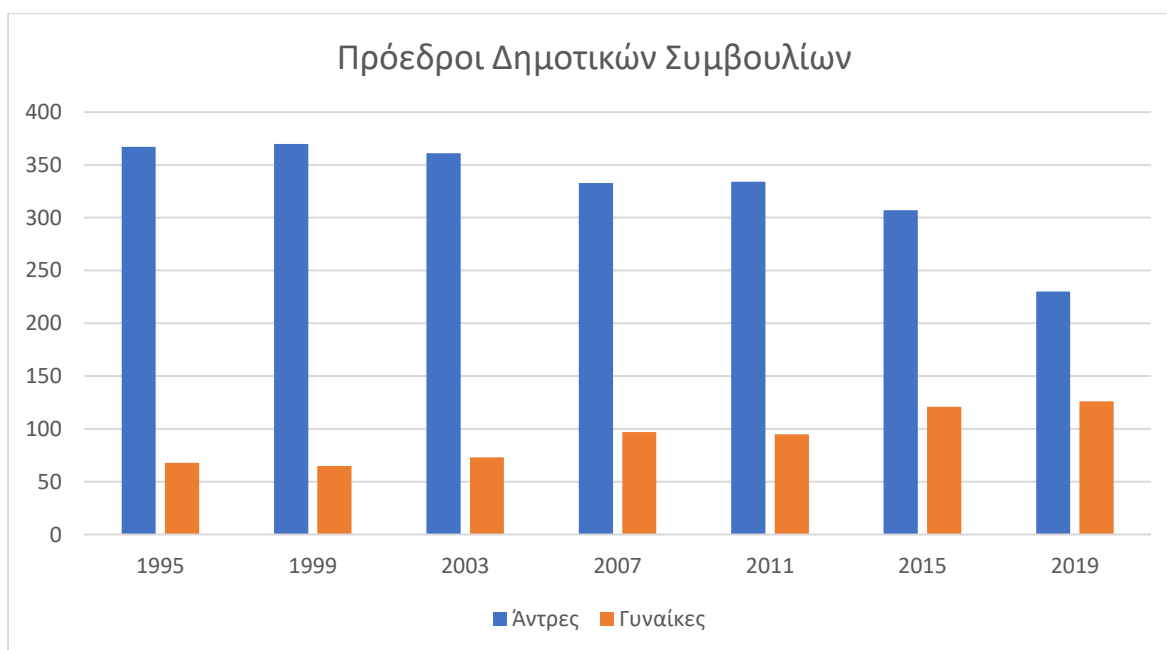
Δημοτικές Εκλογές

Η συγκριτική μελέτη των εκλογικών αποτελεσμάτων καταδεικνύει πως η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική σε επίπεδο δήμων αυξάνεται διαρκώς. Το 1995 σε σύνολο 12663 δημοτικών συμβούλων, οι 4143 ήταν γυναίκες, το 33% επί του συνόλου. Το 1999, σε σύνολο 12253 δημοτικών συμβούλων, οι 4174 ήταν γυναίκες, 34% επί του συνόλου. Το 2003, σε σύνολο 11138 δημοτικών συμβούλων, οι 3954 ήταν γυναίκες, 36% επί του συνόλου. Το 2007, σε σύνολο 10952, οι 4110 ήταν γυναίκες, 38% επί του συνόλου. Το 2011, σε σύνολο 10785 δημοτικών συμβούλων, οι 4115 ήταν γυναίκες, διατηρώντας το ποσοστό τους επί του συνόλου στο 38%. Το 2015 σε σύνολο 10634 δημοτικών συμβούλων οι 4152 ήταν γυναίκες, με ποσοστό επί του συνόλου 39% και τέλος το 2019, με συνολικό αριθμό 9336 δημοτικών συμβούλων, οι γυναίκες αριθμούσαν τις 3779 -μέσα από ένα σύνολο 22838 υποψηφίων-, αυξάνοντας το ποσοστό τους επί του συνόλου στο 40%. (Statistics Norway).

Από πλευράς υποψηφιοτήτων για τη θέση του Δημοτικού Συμβούλου, τα ψηφοδέλτια διαμορφώνονται ώστε να υπάρχει μια ποσόστωση των γυναικών υποψηφίων που κινείται στο 42-43%.

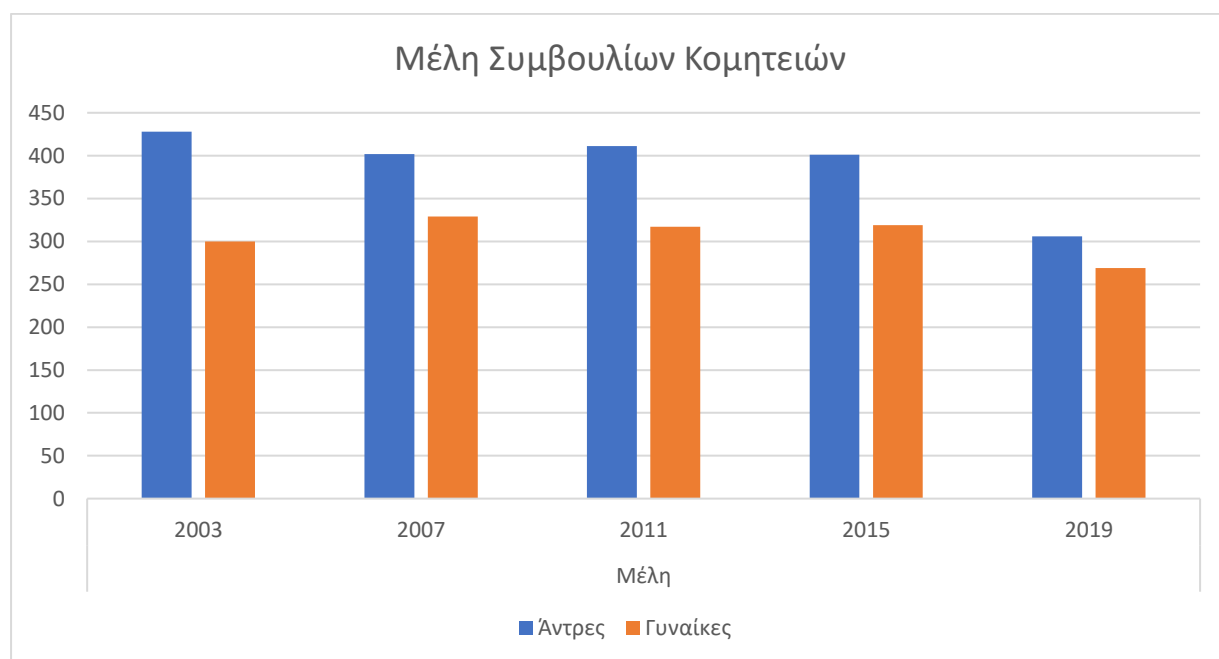

Όσον αφορά σε θέσεις εξουσίας στις Δημοτικές Αρχές οι γυναίκες στη Νορβηγία είχαν μικρότερη παρουσία, η οποία προοδευτικά με την πάροδο των ετών αυξάνεται. Συγκεκριμένα, για τη θέση του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου το 1995, σε σύνολο 435, μόλις οι 68 ήταν γυναίκες, με ποσοστό επι του συνόλου 16%. Το 1999, σε σύνολο 435 Προέδρων οι 65 ήταν γυναίκες, ποσοστό 15%. Το 2003, από 434

Προέδρους οι 73 ήταν γυναίκες, με ποσοστό επί του συνόλου 17%. Το 2007 από τις 430 θέσεις, τις 97 κατέλαβαν γυναίκες, αυξάνοντας το ποσοστό επί του συνόλου στο 23%, ποσοστό που διατηρήθηκε και στις επόμενες εκλογές του 2011. Το 2015, σε σύνολο 428 προέδρων, οι 121 ήταν γυναίκες, με ποσοστό επί του συνόλου 28%. Τέλος, στις εκλογές του 2019, 126 γυναίκες καταλαμβάνουν τη θέση του Προέδρου, από τις 356 συνολικά, αυξάνοντας το ποσοστό τους στο 35%.

Εκλογές για τις Κομητείες

Διοικητικά Συμβούλια Κομητειών

Όσον αφορά στη συμμετοχή των γυναικών σε επίπεδο κομητειών και των συμβουλίων τους, παρατηρείται πως την τελευταία εικοσαετία σχεδόν, τα ποσοστά των γυναικών συμβούλων είναι πάνω από το 40%. Το 2003, σε σύνολο 728 συμβούλων, το 41% ήταν γυναίκες, δηλαδή 300 συνολικά. Το 2007 σε σύνολο 731 συμβούλων, ήταν οι 329 γυναίκες, σε ποσοστό επί του συνόλου 45%. Το 2011, το ποσοστό τους κυμάνθηκε στο 44%, καταλαμβάνοντας τις 317 από τις 728 συνολικές θέσεις, ποσοστό που διατήρησαν και στις εκλογές του 2015. Τέλος, στις εκλογές του 2019, σε σύνολο 575 θέσεων συμβούλων, οι γυναίκες κατέλαβαν τις 269, με το ποσοστό τους να είναι στο 47%.

Συμπεράσματα

Μελετώντας τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν, είναι δυνατή η εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων. Σε μια πρώτη ανάλυση, σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα θα ήταν δυνατό να συμπεράνουμε πως το μέτρο της ποσόστωσης απέδωσε κατά ένα μέρος, αυξάνοντας τη συμμετοχή των γυναικών και την υποψηφιότητά τους σε επίπεδο αυτοδιοικητικών εκλογών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα μια αύξηση σε επίπεδο αντιπροσώπευσης των γυναικών σε θέσεις περιφερειακών και δημοτικών Συμβούλων, όχι όμως ιδιαίτερα αξιοσημείωτη, καθώς τα ποσοστά συμμετοχής τους εξακολουθούν κατά βάση να κυμαίνονται σε μονοψήφια νούμερα. Επιπλέον, στις άρχουσες θέσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρατηρείται και πάλι σημαντική υποεκπροσώπηση των γυναικών.

Όσον αφορά στη Νορβηγία, παρατηρούμε πως τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι υψηλά και με την πάροδο του χρόνου εξακολουθούν να έχουν αυξητική πορεία. Οι γυναίκες εκπροσωπούνται συχνά στους φορείς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας τοπικής διοίκησης με ποσοστά που αγγίζουν ή ακόμα και ξεπερνούν το 40%. Επιπλέον σε θέσεις εξουσίας, παρόλο που παλαιότερα η πρόσβαση και η συμμετοχή τους ήταν χαμηλότερη, προοδευτικά με την πορεία των ετών, παρατηρείται κ εκεί ανάλογη άνοδος.

Συγκριτικά με τις δυο χώρες, παρατηρούμε μια αρκετά διαφορετική πορεία στην διεκδίκηση των πολιτικών δικαιωμάτων για τις γυναίκες. Η μεν Νορβηγία παραχωρεί εκλογικά δικαιώματα στις γυναίκες το 1913, στη δε Ελλάδα θα χρειαστούν επιπλέον 39 χρόνια για να απονεμηθούν στις Ελληνίδες αντίστοιχα δικαιώματα, δηλαδή το 1952. Θα ήταν λογικό να συμπεράνουμε πως αντίστοιχη καθυστέρηση παρατηρείται στη συνέχεια στη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή και έτι περαιτέρω, στην πολιτική σκηνή σε τοπικό επίπεδο.

Οι δυο χώρες εφαρμόζουν διαφορετικά «θετικά μέτρα» στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν την εκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική. Η Ελλάδα εισάγει το μέτρο της ποσόστωσης, που επιβάλλει τη συμμετοχή των γυναικών στα ψηφοδέλτια σε ποσοστό τουλάχιστον 40%. Το μέτρο αυτό παρόλο που οδηγεί σε μια αυξητική

συμμετοχή των γυναικών στα κοινά, σε καμία περίπτωση δεν έχει αποδώσει ακόμα τα επιθυμητά αποτελέσματα, που είναι η ισότιμη εκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Από την άλλη πλευρά, η Νορβηγία δεν επιβάλλει συνταγματικά την ποσόστωση στα εκλογικά ψηφοδέλτια για την Τοπική Αυτοδιοίκηση (Δήμους και Κομητείες), αλλά με Νόμο περί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενθαρρύνει ποσόστωση της τάξεως του 40% για τα τοπικά εκτελεστικά συμβούλια, που παίζουν ιδιαίτερος σημαντικό ρόλο σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στόχος είναι να προωθηθούν οι γυναίκες σε θέσεις ευθύνης σε επίπεδο πολιτικής. Οι νορβηγικές πολιτικές παρατάξεις, αυτοβούλως υιοθετούν την ποσόστωση και όπως διαπιστώνεται από τα στατιστικά στοιχεία, αποτέλεσμα είναι οι γυναίκες να κατακτούν την ποσόστωση του 40%, όχι απλά σε εκλογικούς καταλόγους, αλλά με το να εκλέγονται όντως.

Παρόλο λοιπόν που όπως διαπιστώνεται, στη μεν Ελλάδα υπάρχει υποχρεωτική ποσόστωση στα εκλογικά ψηφοδέλτια και στη δε Νορβηγία όχι, τα αποτελέσματα της Νορβηγίας για τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική είναι εμφανώς πιο ενθαρρυντικά. Η συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση κυμαίνεται στο 42-43%. Παρόλα αυτά παρατηρείται μια αδυναμία των γυναικών να φτάνουν σε ανώτερες θέσεις ιεραρχικά, μια ψαλίδα που με την πάροδο των ετών δείχνει να κλείνει (στις τελευταίες εκλογές το ποσοστό των γυναικών σε θέσεις Προέδρου άγγιξε το 35%). Αντιθέτως, το ποσοστό εκπροσώπησης των γυναικών στην Ελλάδα σε ανώτερες θέσεις ιεραρχικά μόλις που αγγίζει διψήφιο αριθμό (11%).

Είναι ένα εύλογο συμπέρασμα λοιπόν, πως το μέτρο της ποσόστωσης από μόνο του δεν αρκεί. Στη Νορβηγία γίνονται συνολικά προσπάθειες για την καταπολέμηση της έμφυλης ανισότητας σε κάθε επίπεδο, αλλάζοντας την κουλτούρα και την αντίληψη των ίδιων των Νορβηγών επί του ζητήματος και δίνοντας τη δεύτερη θέση στη χώρα τους στους παγκόσμιους δείκτες που αφορούν στην ισότητα των φύλων. Είναι σημαντικό να τονιστεί βέβαια πως υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης και στη συγκεκριμένη χώρα.

Στην Ελλάδα από την άλλη πλευρά, παρά τις υποχρεωτικές ποσοστώσεις, η Ελληνίδα εξακολουθεί να υποεκπροσωπείται στην πολιτική σκηνή. Τα περιθώρια βελτίωσης είναι μεγάλα και χρειάζεται μια γενικότερη, θα λέγαμε, αναδιαμόρφωση της κοινωνικής συνείδησης σχετικά με το ζήτημα της ισότητας των φύλων.

Συνοψίζοντας, είναι βέβαιο πως το μέτρο της ποσόστωσης επιτυγχάνει συγκεκριμένες μετατοπίσεις εξουσίας προς όφελος των γυναικών, αλλά δεν αντισταθμίζει προκαταλήψεις που σχετίζονται με τη θέση της γυναίκας στην πολιτική και δεν αναδιαμορφώνει το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο με τρόπο που μια πραγματική ισότητα των φύλων να είναι δυνατή.

Επιπλέον, με το μέτρο της ποσόστωσης δε διασφαλίζεται η πραγματική συμμετοχή των γυναικών και η ισότιμη πρόσβασή τους στους χώρους της πολιτικής, -δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο το να προσπαθούν κάποιες πολιτικές παρατάξεις να συμπληρώσουν τα ψηφοδέλτια τους σύμφωνα με το νόμο περί ποσοτώσεων, με «εικονικές» και προσυμφωνημένες υποψηφιότητες γυναικών, οι οποίες δεν έχουν πραγματική πρόθεση να εμπλακούν στα πολιτικά δρώμενα μετά το πέρας των εκλογών-.

Τα μέτρα ποσόστωσης δεν αποτελούν λύση για κάθε χώρα, ούτε εγγυητικές για την αύξηση της ουσιαστικής και αποτελεσματικής συμμετοχής των γυναικών στη διακυβέρνηση. Οι ποσοτώσεις μπορούν να επιτρέψουν στις φωνές των γυναικών να ακουστούν σε πολιτικά συστήματα όπου διαφορετικά θα αποκλείονταν, επισπεύδοντας σε κάποιες περιπτώσεις διαδικασίες που υπό άλλες συνθήκες θα κρατούσαν χρόνια, αλλά δεν είναι από μόνες τους αρκετές για να αλλάξουν το πολιτικό τοπίο.

Προκειμένου να επέλθει πραγματικά μια ισότητα των φύλων και να αποκτήσουν ισότιμη πρόσβαση στην πολιτική και έτι περαιτέρω σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης που πραγματεύεται η παρούσα εργασία, είναι σημαντικό να συνεχίσουν να γίνονται προσπάθειες και περαιτέρω ενέργειες – όπως τα δίκτυα στήριξης των γυναικών υποψηφίων – που θα ενίσχυαν σημαντικά την αποτελεσματικότητα των ποσοτώσεων. Άλλωστε μόνο ευνοημένο μπορεί να είναι ένα δημοκρατικό πολίτευμα δίνοντας ουσιαστική φωνή στον μισό -και συχνά περισσότερο- πληθυσμό.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αβδελά Έ. - Ψαρρά Α., (1985) Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Μία ανθολογία, Αθήνα, Γνώση

Abdela L. (2006), Εγχειρίδιο Εκπαιδευτών/-τριών. Επικοινωνιακές Δεξιότητες για τις Γυναίκες στην Πολιτική, (Μετάφραση: Λάμπου, Γρ.), Εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι. (Κέντρο Ερευνών Για Θέματα Ισότητας)

Αθανασάτου, Ι. (2014), Πολιτική Επικοινωνία – Ζητήματα Επικοινωνίας και Φύλου, Εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι. (Κέντρο Ερευνών Για Θέματα Ισότητας), Αθήνα.

Ακριβοπούλου Χ. – Ανθόπουλος Χ. (2015) Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο, Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Κρυστάλλης Χ., (2007), Η πολιτική και η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι γένους... αρσενικού, Σέρρες, Λιθογραφική, σελ.36.)

Μπίλλης Χ. (2018) - Από τον "Καποδίστρια" στον "Κλεισθένη": Η χωρική διάσταση της διοικητικής μεταρρύθμισης

Ντερμανάκης, Ε.Ν. (2004), Το εύρος της «γυάλινης οροφής» σε επιλεγμένους κλάδους στην Ελλάδα, Στατιστικό Δελτίο 1ο , ΚΕΘΙ, Αθήνα.

Παντελίδου-Μαλούτα Μ. (1987). Γυναίκες και πολιτική/Γυναίκες και πολιτική επιστήμη: η ανάπτυξη μιας φεμινιστικής πολιτολογικής θεώρησης. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 65

Παντελίδου - Μαλούτα, Μ. (1996) Φεμινιστικό κίνημα, φεμινιστική θεωρία και ιδιότητα του πολίτη, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, τ. 9, σελ. 154 – 180

Σαμίου Δ. (1989) Τα πολιτικά δικαιώματα των ελληνίδων (1864-1952), Μνήμων 12, σελ. 162-172.

Σκαμνάκης Χ. (2006), Ο ρόλος των φορέων αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής: Η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας, Αθήνα: Gutenberg

Ξενόγλωσση

Arellano-Gault, D., & del Castillo-Vega, A. (2004). Maturation of public administration in a multicultural environment: Lessons from the Anglo-Saxon, Latin, and Scandinavian political traditions. *International Journal of Public Administration*, 27(7), 519-528.

Aslaug Moxnes, (1984) Likestilling eller særstilling? Norsk Kvinnesaksforening 1834-1913

Christensen, T., Lægreid, P., & Wise, L. R. (2001). 'Assessing Public Management Reform in Norway, Sweden and the United States of America. *international journal of political studies*, 3(3), 41-70.

Folke, O., & Rickne, J. (2016). The glass ceiling in politics: Formalization and empirical tests. *Comparative Political Studies*, 49(5), 567-599.

Geys, B. - Sørensen, R. J. (2019). The impact of women above the political glass ceiling: Evidence from a Norwegian executive gender quota reform. *Electoral Studies*, 60, 102050

Ida Blom (1980) The struggle for women's suffrage in Norway, 1885–1913, *Scandinavian Journal of History*, 5:1-4, 3-22, DOI: 10.1080/03468758008578963

Ida Blom (1987) Women's politics and women in politics in Norway since the end of the nineteenth century , *Scandinavian Journal of History*, 12:1-2, 17-33

Norris, P., & Lovenduski, J. (1995). *Political recruitment: Gender, race and class in the British parliament*. Cambridge, UK: Cambridge University Press

Olsen, J. *Organized Democracy*; Scandinavian University Press: Bergen, 1983;
Rothstein, B.; Stolle, D. Social capital in scandinavia. *Scandinavian Political Studies* 2003, 26 (1), 1–26.

Prokos, A., & Padavic, I. (2005). An examination of competing explanations for the pay gap among scientists and engineers. *Gender & Society*, 19, 523-543

Signe Bock Seggaard, Ulrik Kjaer & Jo Saglie (2022): Why Norway has more female local councillors than Denmark: a crack in the Nordic gender equality model, *WestEuropean Politics*

Διαδικτυακές πηγές

www.isotita.gr

<https://www.ssb.no>

www.wikipedia.gr

<https://www.kethi.gr/>

[WEF_GGGR_2018.pdf \(weforum.org\)](#)